

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І
СПОРТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОГО, НЕОЛІМПІЙСЬКОГО ТА
АДАПТИВНОГО СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
освітньою програмою «Спорт»
на тему: «Гендерна нерівність у футболі»

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Кваши Олександра Сергійовича

Науковий керівник:
Маринич В. Л., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент

Рецензент: Байрачний О. В.,
кандидат наук з фізичного виховання
та спорту, доцент, завідувач кафедри
футболу

Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол № 3 від 2.12.2025 р.)

Завідувач кафедри: Кропивницька Т. А.,
кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент

(підпис)

Київ – 2025 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ У ФУТБОЛІ.....	9
1.1 Поняття гендерної нерівності та її прояви в суспільстві.....	9
1.2 Гендерні стереотипи у футболі та їх вплив на розвиток гри.....	12
1.3 Стан розвитку жіночого футболу в Україні.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ...	24
2.1 Методи дослідження.....	24
2.1.1 Теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація даних фахової науково-методичної літератури та документальних матеріалів.....	24
2.1.2 Історичний метод.....	25
2.1.3 Порівняння та зіставлення.....	26
2.1.4 Анкетування.....	27
2.1.5 Методи математичної статистики.....	28
2.2 Організація дослідження.....	
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ.....	30
3.1 Історія розвитку жіночого футболу в світі.....	30
3.2 Міжнародний досвід подолання гендерної нерівності	34

в країнах Європи, Південної Америки та Близького Сходу.....	
Висновки до розділу 3.....	51
РОЗДІЛ 4 ОБҐРУНТУВАННЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ГЕНДЕРНУ НЕРІВНІСТЬ У ФУТБОЛІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	53
4.1 Аналіз гендерних стереотипів в українському жіночому футболі.....	53
4.2 Аналіз історичних, управлінських, медичних, культурних та соціальних чинників подолання гендерної нерівності в футболі.....	57
Висновки до розділу 4.....	60
РОЗДІЛ 5 АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	62
ВИСНОВКИ.....	65
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТОК.....	77

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ФІФА – Міжнародна федерація футбольних асоціацій;

VAR – технологія у футболі, що дозволяє головному арбітру ухвалювати рішення у спірних моментах матчу за допомогою відеоповторів;

УЄФА – Союз європейських футбольних асоціацій;

FA – Футбольна асоціація Англії;

WSL – Жіноча Суперліга (Women's Super League);

CBF – Футбольна конфедерація Бразилії;

KNVB – Королівський футбольний союз Нідерландів;

FFF – Футбольна федерація Франції;

IFA – Футбольна асоціація Північної Ірландії.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Гендерна нерівність є однією з найбільш актуальних соціальних проблем сучасності, яка проявляється у різних сферах суспільного життя, включно зі спортом. У футболі, що є однією з найпопулярніших спортивних дисциплін у світі, гендерна нерівність особливо помітна. Вона проявляється у нерівномірному фінансуванні, значних відмінностях у заробітній платі спортсменів, умовах тренувань, висвітленні у медіа, а також у доступі до керівних посад. В умовах реформування сфери фізичної культури і спорту в Україні вивчення проблеми гендерної нерівності у футболі є важливим кроком до забезпечення рівних можливостей для всіх учасників цього виду спорту.

Гендерна нерівність у спорті, зокрема у футболі, є однією з найбільш обговорюваних проблем сучасної педагогічної, соціологічної та спортивної науки. Попри активний розвиток жіночого спорту, зберігається суттєвий дисбаланс у фінансуванні, організації тренувального процесу, медійному висвітленні та доступі до керівних посад. Вивчення цієї проблематики має важливе значення в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту України та орієнтації на міжнародні стандарти рівності.

Питання гендерних відмінностей та стану гендерної політики у фізичній культурі висвітлювалися у працях багатьох українських дослідників. О. О. Біліченко (2014) та С. Т. Вихор (2013) наголошують на важливості врахування гендерних особливостей у формуванні мотивації до занять фізичним вихованням та у виховних процесах. Дослідження О. В. Борисової (2012), В. О. Воронкової (2006), Т. В. Говорун та О. М. Кікінежді (2004) акцентують на необхідності соціально-психологічного підходу до подолання гендерних стереотипів у спорті й освіті. Значний внесок у формування теоретичних засад гендерної педагогіки зробили В. П. Кравець, Т. Мартинюк, Н. В. Камінська, С. М. Оксамитна, які аналізують соціокультурні чинники та механізми відтворення нерівності.

У спортивній сфері гендерну проблематику вивчали В. Г. Грибан та В. Л. Мельников, які підкреслюють біологічні та соціальні аспекти відмінностей у фізичній підготовці спортсменок. Дослідники М. О. Захарченко, В. І. Лукашук, О. В. Давиденко аналізують вибір спортивних видів діяльності серед юнаків і дівчат та труднощі реалізації принципів рівності на практиці. Серед праць, присвячених гендерним стереотипам у спорті, важливими є роботи О. Шиян та О. Фащук, де розкрито причини збереження традиційних моделей маскуліності та фемінності в українському спортивному середовищі.

Окремий блок досліджень охоплює проблематику гендерної нерівності у футболі. У навчально-методичних працях П. Войтківа, І. М. Чорнобая, В. В. Ніколаєнка, І. М. Ріпака, В. В. Соломонка, Г. А. Лисенчука простежуються історичні, організаційні та соціальні чинники розвитку цього виду спорту, проте питання жіночого футболу в них висвітлюється недостатньо, що підсилює актуальність дослідження.

Світові науковці також приділяють значну увагу питанням гендерної диспропорції у спорті. У роботах Й. Адріанс, І. Кларінгбаулд, Л. Гіндман, М. Пейп, С. Шеллі, Г. Уеннела описано механізми відтворення організаційної нерівності, медійні упередження та бар'єри для жінок у спортивному менеджменті й професійних командах. Узагальнення цих підходів підтверджує, що гендерна нерівність є системним явищем, а футбол залишається однією з найбільш «стереотипно чоловічих» спортивних сфер.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукова робота виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 1.4. «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0121U108294).

Мета дослідження – обґрунтування основних проявів гендерної нерівності в українському футболі та шляхи вирішення їх порушення.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати поняття гендерної нерівності в суспільстві та її прояви у футболі.
2. Проаналізувати історичні аспекти розвитку жіночого футболу та досвід подолання гендерної нерівності в різних країнах світу.
3. Вивчити вплив гендерних стереотипів на розвиток жіночого футболу в українському футболі.
4. Дослідити чинники, що впливають на гендерну нерівність у футболі на національному рівні та надати практичні рекомендації.

Об'єкт дослідження – гендерна нерівність у спорті.

Предмет дослідження – особливості прояву та механізми подолання гендерної нерівності у футболі.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури і матеріалів мережі Інтернет; метод порівняння та зіставлення; метод систематизації; соціологічні методи (бесіда, анкетування,); методи математичної статистики.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- *вперше розроблено* комплексні практичні рекомендації для українських футбольних організацій, спрямовані на подолання гендерного дисбалансу, зокрема у питаннях рівного фінансування та доступу жінок до керівних посад;
- *узагальнено* передовий міжнародний досвід боротьби з дискримінацією у спорті, що дозволило визначити конкретні механізми адаптації успішних світових практик до українських реалій;
- *доповнено* наукові уявлення про вплив гендерних стереотипів на кар'єру футболісток, зокрема виявлено специфічні упередження тренерів щодо поєднання професійного спорту та сімейного життя;

- *уточнено* перелік ключових чинників, що стримують розвиток жіночого футболу на національному рівні, серед яких головними визначено економічні бар'єри та недостатню увагу з боку медіа.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо подолання гендерної нерівності та створення паритетних умов для розвитку жіночого футболу в Україні. Матеріали дослідження можуть бути використані в діяльності Української асоціації футболу (УАФ), керівництвом професійних футбольних клубів для вдосконалення кадрової політики, а також студентами, магістрантами, аспірантами Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Структура і обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних літературних джерел. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ У ФУТБОЛІ

1.1 Поняття гендерної нерівності та її прояви в суспільстві

Гендер – це надзвичайно складна та багат шарова соціокультурна категорія, що включає широкий спектр аспектів, таких як соціальні ролі, очікування, ідентичності та міжособистісні стосунки, які формуються залежно від статі. Це поняття виходить за межі простого поділу на чоловіків і жінок, охоплюючи також ширший діапазон гендерних ідентичностей, таких як небінарні, трансгендерні та гендерно-флюїдні особи. Оксамитна С. підкреслює, що гендер є невід'ємним елементом соціальних систем, який впливає на економічні, політичні, культурні та міжособистісні відносини [30]. Крім того, це поняття має тісний зв'язок із соціальною справедливістю, оскільки нерівність, пов'язана з гендером, залишається глобальною проблемою. Вивчення гендеру дозволяє зрозуміти, як формуються стереотипи, що обмежують особистісний розвиток, і як ці стереотипи можуть бути змінені.

Гендер відрізняється від біологічної статі, яка визначається виключно фізіологічними характеристиками, такими як хромосомний набір, гормональний фон та анатомічна будова репродуктивної системи. Хоча стать часто розглядається як бінарне поняття, гендер має багатовимірний характер, що включає не лише біологічні, але й психологічні, соціальні та культурні аспекти [4]. У різних культурах і епохах уявлення про гендер можуть суттєво різнитися. Наприклад, у багатьох традиційних суспільствах гендерні ролі були жорстко визначеними, тоді як у сучасному світі спостерігається значно більша свобода самовираження. Гендер фокусується на соціальних і культурних конструкціях, які формують уявлення про те, що означає бути чоловіком, жінкою чи представником іншої гендерної ідентичності. Ці конструкції закріплені в соціальних традиціях і передаються через засоби

масової інформації, освіти, сім'ю та інші соціальні інститути. Проте вони не є статичними. Гендерні уявлення адаптуються під впливом змін у суспільстві, таких як розвиток технологій, зміна економічних моделей або вплив глобалізації. У кожному конкретному суспільстві ці уявлення змінюються залежно від історичних, культурних і соціальних умов, формуючи унікальні гендерні системи, які відображають специфіку часу й місця.

Біологічна стать є фіксованою, оскільки визначається на основі об'єктивних анатомічних та фізіологічних ознак, таких як хромосомний набір (XX у жінок і XY у чоловіків) та будова репродуктивної системи. Однак навіть біологічна стать іноді може бути складнішою, ніж здається на перший погляд: міжстатеві (інтерсекс) люди мають характеристики, які не повністю відповідають традиційним визначенням чоловічої чи жіночої статі. Це свідчить про те, що біологічна стать також має варіативність, яка часто ігнорується.

Згідно з Кравець, Говорун, Кікінежді, гендер не є фіксованим чи вродженим, а формується та змінюється під впливом зовнішніх чинників [22]. Гендер впливає на соціальні норми, культуру, економіку та навіть політику. Наприклад, суспільства з високим рівнем гендерної рівності мають тенденцію до меншої жорсткості у визначенні ролей для чоловіків і жінок. Соціальні та культурні уявлення про гендерну поведінку постійно еволюціонують. У давні часи суспільство переважно приписувало чоловікам ролі мисливців і захисників, а жінкам – виховання дітей і домашній побут. Ці уявлення базувалися на фізичних і біологічних особливостях, але з часом їх значення змінилося через технологічний прогрес і емансипацію. У сучасному світі ці ролі трансформуються. Жінки займають лідерські позиції у бізнесі, політиці, науці, а чоловіки дедалі частіше беруть участь у догляді за дітьми та виконують «традиційно жіночі» обов'язки. Наприклад, чоловіки все частіше беруть декретну відпустку, що раніше було соціально неприйнятним у багатьох країнах. Зміни у гендерних ролях вважаються позитивною тенденцією, яка дозволяє людям реалізувати свої індивідуальні здібності

незалежно від стереотипів. Водночас багато культур досі залишаються закріпленими у традиційних уявленнях, створюючи напруження між модернізацією та звичаями. Ця трансформація породжує дискусії навколо того, чи повинні суспільства орієнтуватися на уніфікацію ролей чи визнавати та підтримувати відмінності між ними. Деякі підходи наполягають на розширенні прав та можливостей обох статей, тоді як інші вбачають у цьому небезпеку втрати культурної ідентичності. У будь-якому разі, процеси змін вимагають уважного осмислення та гнучкості у впровадженні нових норм.

Наукове осмислення гендеру відбувається в різних дисциплінах, таких як соціологія, психологія, антропологія, культурологія, політологія та гендерні студії. Кожна з цих дисциплін пропонує унікальний інструментарій для аналізу впливу гендеру на суспільство. Соціологи досліджують, як гендер впливає на структуру суспільства і розподіл ресурсів. Психологи вивчають, як гендерні стереотипи формуються на рівні індивіда, а антропологи аналізують гендер у контексті різних культурних традицій [6, 23].

Зокрема, гендерні дослідження аналізують, як соціальні норми й інститути формують уявлення про гендер і як ці уявлення впливають на життя людей. Вивчення гендеру дозволяє зрозуміти, як соціальні механізми впливають на індивідуальні вибори, включаючи професійний шлях, стиль життя й навіть особисті вподобання. Однією з ключових концепцій сучасного розуміння гендеру є його конструктивний характер. Це означає, що гендер є не природженим чи статичним, а динамічним явищем, яке постійно відтворюється через суспільні практики, ритуали, мовлення та поведінкові моделі.

Гендер – це складне та багатогранне поняття, яке виходить за межі біологічної статі, охоплюючи соціальні, культурні, психологічні та інші аспекти людського життя [7]. Воно формується через історичні та культурні контексти й постійно еволюціонує під впливом суспільних змін. Гендер відіграє ключову роль у структурі суспільства, визначаючи розподіл

ресурсів, влади та привілеїв, а також впливаючи на ідентичність, поведінку та вибори людей. Відмінність між біологічною статтю та гендером дає можливість зрозуміти, що багато стереотипів і уявлень, пов'язаних із гендером, є результатом соціальних і культурних конструкцій, а не природжених особливостей. Ця гнучкість гендеру відкриває простір для боротьби з дискримінацією, перегляду традиційних ролей і створення суспільства, де кожна людина може реалізувати свій потенціал незалежно від статі чи гендерної ідентичності.

1.2 Гендерні стереотипи у футболі та їх вплив на розвиток гри

Футбол, як найбільш популярний вид спорту у світі, не обійшов увагою і жіночу половину людства. Історія жіночого футболу налічує понад століття розвитку, від перших не впевнених кроків до сучасних досягнень і професіоналізації. Вона переплітається з боротьбою за рівність прав та можливостей для жінок, виявленням їхніх спортивних талантів та зміною ставлення до жіночого спорту загалом.

Перші згадки про жіночий футбол сягають кінця XIX століття, коли у Великій Британії з'явилися перші жіночі команди. Однак тоді жіночий футбол не сприймався серйозно і часто ставав об'єктом насмішок та упереджень. Наприклад, у 1921 році Футбольна асоціація Англії заборонила жіночий футбол, аргументуючи це тим, що футбол шкодить жіночому здоров'ю. Це рішення було чинним до 1971 року, коли заборону було знято [5].

Попри заборону, жіночий футбол поступово прогресував в інших країнах. У 1920-х роках у Франції, Німеччині та США виникли жіночі футбольні клуби. У Німеччині, наприклад, футбольні жіночі команди мали певне місце у суспільстві завдяки підтримці робітничого класу, що допомогло їм залишатися популярними навіть попри заборони у Британії.

У 1971 році у ФРН був проведений перший офіційний чемпіонат жіночого футболу, що значно підняло статус цього виду спорту серед жінок. У цей час розпочався період швидкого зростання популярності жіночого футболу у Європі, а згодом і у світі.

Перший великий міжнародний турнір, що справив значний вплив на розвиток жіночого футболу, відбувся в 1991 році – це Чемпіонат світу з футболу серед жінок у Китаї. Перемога США над Норвегією у фіналі стала знаковим моментом для жіночого футболу, довівши, що жінки можуть демонструвати високу майстерність у футболі.

У 1996 році жіночий футбол включено до програми Олімпійських ігор у Атланті, що дало новий імпульс розвитку цього спорту. З того часу жіночі футбольні турніри на Олімпійських іграх стали важливим заходом, що привертає увагу світової спільноти до жіночого футболу [19].

Сьогодні жіночий футбол переживає новий етап розквіту. Команди у всьому світі стали професійними, з'явилися спонсори, збільшилися зарплати і професійні контракти для гравців. У 2019 році жіночий футбол досяг кульмінації з проведенням Чемпіонату світу з футболу серед жінок у Франції, який став найбільш популярним турніром у жіночому футболі з фіналом, що зібрав більше 15 мільйонів глядачів.

Розвиток жіночого футболу також пов'язаний з боротьбою за рівність у спортивних правах. Гравці почали виступати за кращі умови роботи, рівні зарплати та забезпечення для жінок-футболісток. Боротьба за рівність не обмежується лише заробітними платами, але і включає надання однакових тренувальних можливостей, медичної підтримки та забезпечення необхідними ресурсами.

Жіночий футбол завжди був важливою частиною спортивного світу, але лише з появою видатних гравців він справді набув статусу міжнародного феномену. Найвідоміші футболістки не тільки змінювали правила гри, але й надихали нові покоління жінок на досягнення в цьому спорті [25] (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Найвідоміші футболістки світу

№	Ім'я футболістки	Країна	Досягнення
1	Марта (Marta Vieira da Silva)	Бразилія	Найкраща гравчиня року за версією ФІФА (2004–2018), двічі Чемпіонка світу з футболу (2003, 2007).
2	Мія Хемм (Mia Hamm)	США	Дворазова Чемпіонка світу (1991, 1999), перша американка, яка подолала 100 міжнародних голів.
3	Лаура Брігіда (Lotta Schelin)	Швеція	Краща гравчиня року у Швеції, багаторазова учасниця Чемпіонатів світу та Олімпійських ігор.
4	Карлі Ллойд (Carli Lloyd)	США	Герой фіналу Чемпіонату світу 2015 року, двічі олімпійська чемпіонка (2008, 2012).
5	Саманта Керр (Sam Kerr)	Австралія	Перша австралійка, яка виграла Золоту бутсу англійської жіночої Прем'єр-ліги, лідер сучасного жіночого футболу.

В таблиці представлений короткий огляд деяких з найвідоміших гравчинь у жіночому футболі, їхні досягнення та вплив на розвиток цього виду спорту. Ці гравці стали не лише зірками футбольних полів, але й символами змін у світовій спортивній культурі. Їхні досягнення демонструють не лише високий рівень спортивної майстерності, але й боротьбу за рівність у спорті. Жіночий футбол, завдяки цим видатним футболісткам, продовжує зростати і набувати популярності у всьому світі, надихаючи нове покоління гравців та вболівальників.

Жіночий футбол в Україні має свою унікальну історію, яка поступово розвивається з часів незалежності країни. Хоча цей вид спорту стикається з численними викликами, українські футболістки продовжують демонструвати майстерність, відданість та прагнення до успіху на міжнародній арені.

Нижче (табл. 1.2) представлено огляд найвідоміших українських гравчинь, які зробили вагомий внесок у розвиток жіночого футболу.

Таблиця 1.2 – Найвідоміші футболістки України

№	Ім'я футболістки	Основна позиція	Досягнення та внесок
1	Надія Барченко	Нападниця	Відомий гравець національної збірної України, багаторазова чемпіонка України з футболу.
2	Тетяна Чорна	Захисниця	Лідер оборони збірної, учасниця Євро-2009, яка допомогла Україні вперше пробитися на цей турнір.
3	Віра Дятел	Півзахисниця	Багаторічний гравець збірної України, виступала в провідних клубах Європи.
4	Анастасія Філаретова	Воротарка	Зірка українського футболу, багаторічний капітан та одна з найкращих воротарок в історії збірної.
5	Дарія Апанащенко	Нападниця	Капітан збірної, володарка численних нагород, включаючи титул кращої футболістки України кілька років поспіль.

Українська жіноча збірна вперше привернула увагу міжнародної спільноти у 2009 році, коли пробилася до фінальної частини Чемпіонату Європи. Це стало важливим етапом у розвитку жіночого футболу в країні. Виступи таких гравчинь, як Тетяна Чорна та Віра Дятел, показали, що Україна має талановитих спортсменок, які можуть змагатися на найвищому рівні.

Жіночий футбол, як у світі, так і в Україні, долає складний, але надзвичайно важливий шлях становлення. У кожній країні, включно з нашою, цей спорт – це не лише фізична активність, але й культурний і

соціальний рух, що змінює сприйняття жіночої ролі у спорті. Відомі футболістки, як світового рівня, так і українські, довели, що талант, наполегливість і пристрасть можуть подолати будь-які бар'єри.

Жіночий футбол пройшов непростий шлях: від перших сміливих команд наприкінці XIX століття – до десятиліть офіційних обмежень, що фактично зупинили його розвиток. Лише у 1970-х роках ситуація почала змінюватися, коли заборони скасували, а міжнародні організації відкрили жінкам доступ до великих турнірів, зокрема Олімпійських ігор та чемпіонатів світу. Сучасний етап характеризується професіоналізацією, стрімким зростанням інтересу медіа та активною боротьбою футболісток за рівні умови праці. Вагомий внесок у популяризацію роблять провідні гравчині світу й України, чиї досягнення задають орієнтири для молоді та формують нову культуру сприйняття жіночого спорту.

Попри наявні труднощі, жіночий футбол остаточно закріпився у глобальному спортивному просторі й продовжує розвиватися як важлива соціальна та культурна складова.

Футбол, як найбільш популярний вид спорту у світі, вже давно вийшов за рамки звичайної гри і став культурним феноменом. Проте, навіть у XXI столітті, ця сфера не позбавлена впливу гендерних стереотипів, які формуються століттями і продовжують обмежувати розвиток жіночого футболу та сприйняття ролі жінок у цій галузі.

Гендерні стереотипи у футболі проявляються на різних рівнях. Одним із найбільш поширених є уявлення, що футбол –це «чоловіча гра». Такий стереотип коріниться у патріархальних традиціях, де фізична сила і конкуренція сприймаються як чоловічі риси. Жінкам, натомість, приписують якості, які нібито не відповідають духу футболу: ніжність, слабкість, емоційність. Ці упередження мають серйозний вплив на сприйняття жіночого футболу як глядачами, так і самими спортсменками.

Жіночий футбол історично стикався з багатьма перепонами. Наприклад, у Великій Британії на початку XX століття жінки активно грали у

футбол, особливо під час Першої світової війни. Але у 1921 році Футбольна асоціація Англії заборонила жінкам проводити матчі на стадіонах, мотивуючи це тим, що гра не є «відповідною» для жінок. Аналогічні обмеження діяли в інших країнах, що суттєво уповільнило розвиток жіночого футболу [26].

Попри скасування багатьох заборон у другій половині ХХ століття, нерівність залишалася. Умови для жіночих команд досі часто є значно гіршими, ніж для чоловічих. Це стосується фінансування, інфраструктури, заробітної плати і медійного висвітлення. Наприклад, зарплати професійних футболісток на кілька порядків нижчі, ніж їхніх колег-чоловіків, навіть якщо вони досягають високих результатів на міжнародній арені.

Медійна складова також відіграє значну роль у формуванні стереотипів. ЗМІ часто акцентують увагу на зовнішності футболісток, а не на їхніх досягненнях, підкріплюючи уявлення, що жінки у спорті мають перш за все «гарно виглядати». Це знижує серйозність сприйняття їхньої гри серед аудиторії.

Іншим аспектом є недостатня популяризація жіночого футболу серед дітей. У багатьох країнах дівчаткам з дитинства нав'язують ідею, що футбол це «не для них», що обмежує їхні можливості почати займатися цим видом спорту. Навіть якщо дівчата виявляють інтерес до футболу, вони часто стикаються з браком підтримки, відповідних секцій і тренерів.

Вплив гендерних стереотипів відчувається і в освітніх структурах футболу. Жінки, які прагнуть стати тренерами чи суддями, стикаються з дискримінацією та скептицизмом. Це обмежує їхній професійний розвиток і, як наслідок, звужує спектр можливостей для популяризації футболу серед жінок.

Попри всі ці труднощі, останні десятиліття свідчать про значний прогрес. Зростання популярності жіночих чемпіонатів, таких як Чемпіонат світу серед жінок, допомагає зруйнувати стереотипи і привернути увагу до проблем нерівності. Видатні футболістки, такі як Мартінс із Нідерландів,

Меган Рапіно зі США чи Саманта Керр з Австралії, стають не лише спортивними, але й соціальними лідерами. Вони активно виступають за рівність у спорті, звертаючи увагу на важливість боротьби зі стереотипами [16].

Крім того, збільшується кількість ініціатив, спрямованих на підтримку дівчат у футболі. Деякі клуби, такі як «Барселона» чи «Челсі», роблять значні інвестиції у розвиток жіночих команд, що не лише покращує умови, але й сприяє зростанню популярності жіночого футболу серед уболівальників.

Для подолання гендерних стереотипів у футболі необхідні системні зміни. Це включає медійну підтримку жіночого спорту, забезпечення рівного фінансування, створення умов для тренувань, а також виховання нових поколінь без упереджень.

Попри помітний прогрес, жіночий футбол досі стикається з глибоко вкоріненими уявленнями про те, що ця гра нібито належить лише чоловікам. Такі стереотипи впливають на все — від рівня фінансування й доступу до якісної інфраструктури до того, як медіа подають матчі та досягнення спортсменок. Щоб подолати ці обмеження, потрібні комплексні зміни: рівні інвестиції, послідовна боротьба з упередженнями та підтримка жінок у футболі на кожному етапі розвитку.

1.3 Стан розвитку жіночого футболу в Україні

Роль медіа в формуванні суспільного уявлення про жіночий футбол є надзвичайно важливою, адже саме засоби масової інформації визначають, як сприймається цей вид спорту серед широкої аудиторії. Жіночий футбол, хоча й існує вже понад століття, довгий час залишався в тіні чоловічого, а його популяризація здебільшого залежала від того, як його представляли медіа.

Історично медіа часто ігнорували жіночий футбол або висвітлювали його в обмеженому контексті. На початку ХХ століття, коли жіночі команди тільки починали формуватися, більшість публікацій мала зневажливий або

навіть саркастичний тон. Жіночий футбол розглядався як розвага, а не серйозний вид спорту. Проте з часом, особливо з другої половини ХХ століття, ситуація почала змінюватися. Провідні спортивні видання стали приділяти більше уваги змаганням серед жінок, висвітлювати ключові турніри та досягнення спортсменок.

Однією з головних проблем залишається гендерний дисбаланс у висвітленні спорту. За даними численних досліджень, лише незначна частина спортивних новин присвячена жіночому футболу, навіть попри зростання популярності цього виду спорту. Здебільшого це пов'язано з упередженнями, що склалися історично, а також із суспільними стереотипами про те, що футбол – це «чоловіча гра» [15]. Унаслідок цього багато медіа приділяють більше уваги чоловічим лігам, трансферам і турнірам, а новини про жіночі матчі залишаються на периферії.

Однак у сучасних реаліях, завдяки соціальним мережам і цифровим платформам, жіночий футбол отримав новий інструмент для популяризації. Такі платформи, як Instagram, Twitter і TikTok, дозволяють спортсменкам безпосередньо взаємодіяти зі своїми фанатами, розповідати про свої досягнення, тренування і повсякденне життя. Це значною мірою допомагає формувати позитивний образ жіночого футболу, долаючи бар'єри традиційних медіа.

Іншим важливим аспектом є роль великих спортивних організацій, які все більше інвестують у розвиток жіночого футболу та медійне висвітлення. Наприклад, ФІФА та УЄФА активно просувають жіночі турніри, укладають контракти на трансляції матчів і створюють кампанії, спрямовані на зміну суспільного сприйняття. Яскравим прикладом є Чемпіонат світу з футболу серед жінок, який з кожним роком привертає все більшу аудиторію, як на стадіонах, так і перед екранами телевізорів.

Крім того, важливою є роль документальних фільмів і програм, які розповідають про історії успіху відомих футболісток, їхній шлях до визнання та боротьбу з упередженнями. Такі матеріали не лише надихають молоде

покоління, але й сприяють формуванню нового рівня поваги до жіночого футболу. Наприклад, документальні фільми про життя легендарних спортсменок, як-от Меган Рапіноу або Марті, допомагають показати, що жіночий футбол – це не лише спорт, а й платформа для соціальних змін [32].

Окремо слід згадати висвітлення у медіа питань гендерної рівності у спорті. У багатьох статтях і репортажах піднімається проблема нерівності в оплаті праці, умовах тренувань і доступу до ресурсів для жінок-футболісток порівняно з їхніми чоловічими колегами. Такі публікації допомагають привертати увагу до несправедливостей і сприяти змінам.

Проте залишається багато викликів. Часто медіа продовжують акцентувати увагу на зовнішньому вигляді спортсменок або їхньому особистому житті, а не на спортивних досягненнях. Це створює додатковий тиск на футболісток і відволікає суспільство від головного — їхнього професіоналізму та таланту. Щоб змінити цю ситуацію, необхідно переосмислити підхід до висвітлення жіночого футболу, роблячи акцент на рівності та об'єктивності [35].

Таким чином, роль медіа у формуванні суспільного уявлення про жіночий футбол є багатогранною. Від їхніх зусиль залежить не лише популярність цього виду спорту, але й ставлення до нього у суспільстві. Завдяки відповідальному та всебічному висвітленню жіночий футбол може стати рівноправною складовою спортивної культури, яка надихає мільйони людей у всьому світі.

Футбол давно став не лише спортом, а й одним з найприбутковіших видів індустрії розваг, де обертаються багатомільярдні суми. Проте гендерна нерівність, яка проявляється у фінансових аспектах, залишається однією з найгостріших проблем сучасного футболу. Особливо це стосується зарплат та призових, які отримують чоловіки та жінки у цьому виді спорту.

У професійному футболі чоловічі команди привертають значно більше уваги з боку медіа, спонсорів і глядачів, що прямо впливає на їхні доходи. Наприклад, середній гравець у топових європейських лігах, таких як

англійська Прем'єр-ліга чи іспанська Ла Ліга, заробляє десятки тисяч доларів на тиждень. У жіночому футболі ситуація зовсім інша. Багато гравчинь змушені працювати на основній роботі, щоб забезпечити себе, оскільки їхні заробітки на футбольному полі значно нижчі. Навіть у провідних лігах жіночий футбол часто розглядається як аматорський або напівпрофесійний [38].

Яскравим прикладом нерівності є розрив у призових фондах міжнародних турнірів. На Чемпіонаті світу 2022 року з футболу серед чоловіків призовий фонд становив близько 440 мільйонів доларів США, тоді як жінки на аналогічному турнірі 2023 року отримали лише 150 мільйонів. Подібна диспропорція не лише відображає економічний стан речей, а й формує суспільне ставлення до жіночого футболу як до менш значущого виду спорту.

Аргументи на захист такого фінансового розриву зазвичай базуються на рівні доходів, які генерують чоловічі та жіночі змагання. Дійсно, рейтинги телетрансляцій чоловічих матчів є значно вищими, а продажі квитків на стадіони – більшими. Спонсори також активніше інвестують у чоловічі команди, очікуючи вищу віддачу від своїх вкладень. Проте така логіка ігнорує історичні та соціальні фактори, які спричинили нерівні умови розвитку чоловічого та жіночого футболу.

Жіночий футбол протягом багатьох десятиліть стикався з дискримінацією, відсутністю інфраструктури та заборонами на професійний розвиток. Наприклад, у деяких країнах аж до 1970-х років жінкам було офіційно заборонено грати у футбол. Це призвело до значного відставання у популярності, професіоналізації та фінансовій спроможності жіночих команд. В умовах, коли ресурси інвестуються переважно у чоловічий футбол, жіночі ліги залишаються у не вигідному становищі, що лише закріплює існуючу нерівність [39].

Проте останніми роками спостерігається певний прогрес. УЄФА, ФІФА та інші організації почали більше уваги приділяти розвитку жіночого

футболу, збільшуючи інвестиції у маркетинг, інфраструктуру та підтримку гравчинь. Наприклад, у 2019 році фінал жіночого Чемпіонату світу з футболу переглянуло понад 1 мільярд людей по всьому світу, що стало важливим сигналом для рекламодавців та спонсорів. Крім того, у багатьох країнах запроваджуються програми з вирівнювання зарплат та призових для чоловіків і жінок у національних збірних. Одним із найгучніших прикладів стала угода в США, де футболістки отримали рівні умови оплати праці з чоловіками.

Гендерна рівність у футболі – це не лише питання справедливості, а й спосіб створення нового ринку можливостей. Інвестування у жіночий футбол може принести значні прибутки в довгостроковій перспективі, залучаючи нову аудиторію та формуючи позитивний імідж брендів, які підтримують рівні права. Щоб подолати економічний аспект гендерної нерівності у футболі, необхідно зосередитися на збільшенні фінансування, активному маркетингу жіночих змагань та створенні рівних умов для всіх гравців, незалежно від статі. Лише тоді футбол зможе стати справжнім прикладом єдності та рівності у глобальному масштабі.

Висновки до розділу 1

Узагальнення теоретичних підходів показує, що гендер слід розглядати як змінну соціокультурну категорію, а не як суто біологічний чинник. Саме вона визначає особливості рольового поділу у спорті та впливає на те, як формуються можливості для жінок і чоловіків у футбольній сфері. Дослідження підтверджує, що нерівність у футболі має глибокі історичні корені: стереотипи, які довго домінували у суспільстві, тривалий час стримували участь жінок у професійному спорті та управлінні.

Історичний огляд демонструє суттєву трансформацію жіночого футболу — від майже повного відсторонення від розвитку спорту та заборон у ХХ столітті до сучасного інституційного визнання. Поворотними

моментами стали інтеграція жіночих змагань до Олімпійських ігор та розвиток міжнародних турнірів, що сприяло зміні суспільного ставлення до гри та посиленню її престижу.

Стан жіночого футболу сьогодні все ще характеризується значними дисбалансами. У фінансовому вимірі зберігається велика різниця в оплаті праці, преміальних та інвестиціях. У медійному просторі, хоч він і стає відкритішим через цифрові платформи, все ще відчутні упередження: увага часто зміщується з професійних досягнень спортсменок на їхній імідж чи зовнішність.

В Україні розвиток жіночого футболу тісно пов'язаний з європейським напрямом модернізації спорту. Успішні виступи збірної на міжнародних турнірах підтверджують наявність високого потенціалу. Водночас його реалізацію стримують обмежене фінансування, слабка інфраструктура та недостатня маркетингова підтримка. Для якісного прориву необхідний системний підхід: державні програми, професійний менеджмент і послідовна робота над подоланням гендерних упереджень у спортивному середовищі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для досягнення мети роботи, яка полягає в обґрунтуванні проявів гендерної нерівності та пошуку шляхів її подолання, було обрано комплексний підхід. Специфіка теми вимагала поєднання теоретичного аналізу з практичним вивченням думки людей, які безпосередньо залучені до футбольного процесу.

У ході дослідження використано наступні методи:

- теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури;
- історичний метод;
- метод порівняння та зіставлення;
- метод системного аналізу (систематизації);
- соціологічні методи (анкетування, бесіда);
- методи математичної статистики.

2.1.1 Теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація даних фахової науково-методичної літератури та документальних матеріалів

Цей метод слугував фундаментом для всього дослідження. Мною було опрацьовано фахову літературу, офіційні документи ФІФА, УЄФА та УАФ, а також нормативно-правові акти, що регулюють питання гендерної рівності у спорті. Аналіз джерел дозволив з'ясувати сутність поняття «гендер», розібратися в природі стереотипів та узагальнити погляди вітчизняних і закордонних науковців (зокрема Т. Марценюк, О. Кісь) на проблему дискримінації. Робота з інтернет-джерелами та звітами міжнародних організацій дала змогу отримати актуальні цифри щодо фінансування та медійного висвітлення жіночого футболу.

2.1.2 Історичний метод

Використовуючи історичний метод, можна проаналізувати, як гендерні стереотипи формували ставлення до жіночого футболу на різних етапах історії. Наприклад, ще в ХХ столітті футбол вважався переважно чоловічим видом спорту, а участь жінок у ньому часто викликала критику або зневагу. На початку століття жіночий футбол пережив періоди заборон, що пояснювалися начебто шкідливим впливом гри на здоров'я жінок. Лише у другій половині ХХ століття, під тиском громадськості та завдяки досягненням феміністичного руху, жіночий футбол почав отримувати визнання.

У межах історичного методу проаналізовано зміни у ставленні до жіночого футболу в різних країнах та культурах. У деяких країнах, наприклад у скандинавських, жіночий футбол уже давно став рівноправним з чоловічим, що значно сприяло розвитку спорту загалом. Водночас у багатьох інших країнах гендерні стереотипи й досі залишаються бар'єром на шляху до рівності.

Історичний метод також дозволяє виявити ключові події, що впливали на популяризацію жіночого футболу. Наприклад, створення перших жіночих футбольних клубів, проведення чемпіонатів світу серед жінок і запровадження гендерних квот у спортивних організаціях є важливими етапами в історії. Аналіз цих подій допомагає зрозуміти, які фактори сприяли або перешкоджали розвитку спорту.

Дослідження історичного аспекту також відкриває можливості для аналізу змін у медіа-репрезентації жіночого футболу. У різні періоди ЗМІ по-різному висвітлювали участь жінок у спорті. У той час як у першій половині ХХ століття медіа часто зображували жінок як непристосованих до серйозного спорту, сучасні медіа дедалі частіше фокусуються на досягненнях та історіях успіху спортсменок.

Застосування історичного методу допомагає глибше зрозуміти проблематику гендерної нерівності у спорті, особливо в контексті футболу.

Цей метод є основою для розробки стратегій, спрямованих на подолання стереотипів і створення рівних можливостей для спортсменів обох статей.

2.1.3 Порівняння та зіставлення

У сфері жіночого футболу порівняння часто використовується для аналізу відмінностей у тренувальних методиках між чоловіками та жінками. Наприклад, дослідження показують, що жінки в більшості випадків демонструють вищу дисципліну та наполегливість у виконанні тренувальних завдань. Це може пояснюватися соціальними очікуваннями та необхідністю доводити свою компетентність у «чоловічому» спорті. У той же час фізіологічні відмінності, як-от м'язова маса або відновлювальні процеси, потребують адаптації тренувальних програм до потреб жіночого організму.

Метод аналогії дозволяє використовувати досвід інших видів спорту для розробки нових стратегій у жіночому футболі. Наприклад, досвід легкої атлетики, де жінки вже давно змагаються на рівні з чоловіками, може бути застосований до створення умов для популяризації футболу серед жінок. Аналогічно, успіхи в тенісі, де гендерна рівність досягнута на рівні турнірів і преміальних виплат, можуть слугувати прикладом для футбольних організацій.

Порівняння також дозволяє аналізувати вплив соціокультурних факторів на розвиток жіночого футболу в різних країнах. Наприклад, у скандинавських країнах існують глибокі традиції гендерної рівності, що сприяють високій залученості жінок до спорту. Водночас у деяких азіатських країнах соціальні норми обмежують участь жінок у футболі, що відображається на рівні розвитку цього виду спорту.

Аналогія також допомагає розробляти ефективні освітні програми для тренерів. Наприклад, у країнах, де жіночий спорт користується великою популярністю, тренери часто проходять спеціалізовані курси з гендерної психології. Цей досвід може бути використаний і в інших країнах для підвищення рівня розуміння тренерами потреб жінок у спорті.

Загалом, метод порівняння та аналогії дозволяє глибше зрозуміти особливості розвитку жіночого футболу та визначити стратегічні напрями для його популяризації. Використання цього методу сприяє формуванню науково об'єктивного підходу до вирішення проблем гендерної нерівності у спорті.

2.1.4 Анкетування

У межах дослідження було проведено анкетування, метою якого стало виявлення реального рівня обізнаності та ставлення футбольної спільноти до проблем гендерної нерівності у футболі. Опитування дозволило отримати думки представників різних груп, що безпосередньо взаємодіють зі сферою футболу, а тому здатні об'єктивно оцінити наявні бар'єри та можливості для розвитку жіночої гри.

Усього участь у анкетуванні взяли 22 тренери, 5 гравців та 4 фанати, що забезпечило певний баланс між професійними й аматорськими поглядами. Анкета містила як закриті запитання для фіксації конкретних показників, так і відкриті, які давали змогу респондентам висловити власні міркування щодо дискримінаційних проявів, умов роботи, рівня підтримки жіночих команд та загального сприйняття жінок у футболі. Анкетування проведено у чотири етапи (табл. 2.1)

Таблиця 2.1 - Етапи організації соціологічного опитування

Етап	Опис	Завдання
1. Підготовчий етап	Визначення мети та завдань дослідження. Розробка анкети та вибір респондентів.	Визначити цілі: оцінити вплив гендерних стереотипів.
		Скласти вибірку тренерів з професійних та аматорських команд.
2. Проведення опитування	Збір даних за допомогою онлайн-анкетування (Google Forms).	Забезпечити анонімність та добровільність участі.
		Отримати відповіді на закриті питання та зібрати якісні дані на відкриті

		питання.
3. Аналіз даних	Перевірка анкет, обробка кількісних і якісних даних, підготовка висновків.	Виявити тенденції у відповідях тренерів за допомогою графіків та таблиць. Проаналізувати відповіді на відкриті питання для якісного аналізу.
4. Підготовка звіту	Формування підсумкового документа з результатами, висновками та рекомендаціями.	Узагальнити результати опитування.

Такий підхід дав можливість не лише зібрати кількісні дані, а й доповнити їх якісними оцінками, що дозволило сформулювати більш об'ємне уявлення про стан гендерної рівності у футбольному середовищі та визначити ключові проблеми, на яких необхідно зосередити подальший аналіз.

2.1.5 Методи математичної статистики

Методи математичної статистики використовувалися для обробки результатів анкетування та узагальнення кількісних показників. Статистичний аналіз дозволив визначити тенденції у відповідях респондентів і забезпечив об'єктивність подальших висновків дослідження.

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилось шляхом систематичного збору, аналізу та глибокої інтерпретації інформації з різних джерел. Теоретичний фундамент роботи склали літературні джерела, а також офіційні статистичні дані ФІФА та УЄФА.

На першому етапі (вересень 2023 – січень 2024 рр.) здійснювався вибір теми, обґрунтування її актуальності та формулювання наукового апарату (мети, завдань, об'єкта та предмета). У цей період проводився глибокий

теоретичний аналіз літературних джерел, вивчалася історія питання та міжнародний досвід. Було систематизовано інформацію про основні прояви гендерної дискримінації у світовому спорті.

На другому етапі (лютий 2024 – грудень 2024 рр.) увага була зосереджена на зборі емпіричних даних. Було розроблено інструментарій для анкетування та проведено опитування серед тренерів, спортсменок та вболівальників. Паралельно здійснювався аналіз чинників, що впливають на нерівність саме в українському контексті (аналіз медіа-простору, управлінських рішень УАФ). Зібрані дані були піддані первинній обробці.

На третьому етапі (січень 2025 – травень 2025 рр.) відбувалося узагальнення результатів дослідження. Проведено математично-статистичну обробку анкет, побудовано графічні матеріали. На основі отриманих даних було сформульовано висновки та розроблено практичні рекомендації щодо подолання гендерної нерівності у футболі. Також на цьому етапі було оформлено текст кваліфікаційної роботи відповідно до вимог та підготовлено матеріали до захисту.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ ЖІНОЧОГО ФУТБОЛУ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ

3.1 Історія розвитку жіночого футболу в світі

Жіночий футбол у **Великобританії** має довгу та водночас непросту історію. На відміну від чоловічого футболу, який ще в XIX столітті став частиною культурної та спортивної ідентичності країни, жіночий футбол розвивався з численними перешкодами. Попри те, що жінки активно грали у футбол вже в XIX столітті, суспільне ставлення до цього виду спорту для жінок було неоднозначним, а в певні періоди навіть вороже. Один із перших зафіксованих жіночих футбольних матчів у Великобританії відбувся у 1895 році. Команда, відома як British Ladies' Football Club, складалася з гравчинь, які прагнули популяризувати цей вид спорту. Попри інтерес до матчів, громадська думка залишалася скептичною. Преса того часу часто висміювала жінок-футболісток, називаючи їх гру «некрасивою» та «неприродною».

Під час Першої світової війни ситуація кардинально змінилася. Оскільки чоловіки масово вирушили на фронт, багато жінок почали працювати на заводах, де також з'явилися футбольні команди. Найвідомішою серед них була команда Dick, Kerr Ladies, яка зібрала великі натовпи глядачів і навіть грала на стадіонах, що могли вмістити понад 50 000 людей. Проте після війни чоловічі футбольні організації почали сприймати жіночий футбол як загрозу. У 1921 році Футбольна асоціація Англії (FA) ухвалила скандальне рішення – заборонила проведення жіночих матчів на стадіонах, які перебували під її управлінням. Це стало важким ударом для жіночого футболу, оскільки жінки втратили доступ до інфраструктури, спонсорської підтримки та професійного тренерського складу.

Заборона протрималася майже 50 років, поки у 1971 році FA не переглянула своє рішення під тиском міжнародної спільноти. Жіночий футбол почав відроджуватися, але він залишався аматорським. Лише у 1993 році FA визнала жіночий футбол на офіційному рівні, що дало можливість створити жіночу лігу та почати розвиток професійного футболу для жінок.

Бразилія – країна, де футбол є справжньою національною релігією. Чоловічий футбол тут завжди був у центрі уваги, а такі легендарні гравці, як Пеле, Роналду та Неймар, стали іконами світового спорту. Проте жіночий футбол у Бразилії пройшов складний шлях, зіткнувшись із жорсткими заборонами, соціальними стереотипами та браком інвестицій. Історія жіночого футболу в Бразилії позначена багаторічною дискримінацією. У 1941 році уряд країни офіційно заборонив жінкам грати у футбол, мотивуючи це тим, що цей вид спорту нібито шкодить жіночому здоров'ю. Заборона була частиною ширшої політики, яка обмежувала участь жінок у багатьох сферах суспільного життя. Вона діяла до 1979 року, і хоча формально її було скасовано, жіночий футбол ще довго залишався у тіні чоловічого.

Навіть після легалізації жінки-футболістки зіштовхувалися з численними проблемами. Футбольна конфедерація Бразилії (CBF) довго не визнавала жіночий футбол на професійному рівні. Лише у 1988 році було створено першу жіночу національну команду, а офіційний чемпіонат серед жінок стартував аж у 2013 році – на десятиліття пізніше, ніж у багатьох європейських країнах. Протягом багатьох років бразильські футболістки грали у жахливих умовах. Їм доводилося тренуватися на погано обладнаних полях, без належного медичного забезпечення та фінансової підтримки. Контракти гравчинь були нестабільними, а багато з них змушені були поєднувати футбол із роботою або навчанням. На відміну від чоловічих команд, які отримували мільйонні спонсорські контракти, жіночий футбол залишався у стані хронічного недофінансування.

Німеччина – одна з найбільш успішних футбольних націй світу, відома своїми чоловічими та жіночими збірними. Проте, попри численні досягнення,

жіночий футбол у цій країні довгий час зазнавав дискримінації та недооцінки. Як і в багатьох інших країнах, жінкам у Німеччині довелося боротися за своє право грати у футбол на рівних умовах із чоловіками. Історія жіночого футболу в Німеччині сповнена викликів. До 1970 року Німецький футбольний союз (DFB) офіційно забороняв жінкам грати у футбол, аргументуючи це тим, що цей спорт нібито є занадто жорстким для жінок і може завдати шкоди їхньому здоров'ю. Проте, попри заборону, жінки продовжували грати на аматорському рівні, а у 1950-х і 1960-х роках у різних містах країни почали з'являтися перші неофіційні жіночі команди.

Зміни відбулися у 1970 році, коли під тиском суспільства та зростаючого інтересу до жіночого футболу DFB нарешті скасував свою заборону. Однак, навіть після цього жіночий футбол залишався на другому плані. Наприклад, перший офіційний чемпіонат Німеччини серед жінок був організований лише у 1974 році, а жіноча національна збірна з'явилася у 1982 році – на десятиліття пізніше, ніж чоловіча.

Нідерланди – країна з глибокими футбольними традиціями, яка завжди була серед лідерів у розвитку цього виду спорту. Проте, як і в багатьох інших країнах, жіночий футбол у Нідерландах довгий час перебував у тіні чоловічого. Жіночий футбол у Нідерландах почав набирати популярності ще у 1970-х роках, коли було створено перші жіночі команди та проведені перші турніри. Однак офіційне визнання з боку Королівського футбольного союзу Нідерландів (KNVB) відбулося лише у 1973 році. До цього часу жінки грали в напівлегальному статусі, а їхні матчі не отримували належного визнання.

Ісландія – країна, яка хоч і має невелике населення, проте демонструє значні успіхи у спорті, зокрема у футболі. Жіночий футбол в Ісландії почав активно розвиватися у 1970-х роках, коли жінки отримали більше прав у суспільстві, а спортивні федерації почали підтримувати жіночі види спорту. У 1972 році було засновано першу жіночу футбольну лігу – Úrvalsdeild kvenna, яка згодом стала основою для розвитку професійного футболу серед жінок. Проте, як і в багатьох інших країнах, на початкових етапах жінки-

футболістки стикалися зі значними викликами: нестачею фінансування, відсутністю якісної інфраструктури та низькою увагою з боку суспільства. Чоловічий футбол завжди мав пріоритет у спортивній політиці, а жіночі команди отримували набагато менше ресурсів.

Франція – одна з провідних європейських країн у розвитку жіночого футболу, однак цей шлях не був легким, адже гендерна нерівність у спорті залишалася гострою проблемою протягом десятиліть. Французький футбол пройшов через стадії дискримінації, низької популярності та недостатнього фінансування, перш ніж жіночі команди почали отримувати гідну підтримку. Ще на початку ХХ століття в країні зародився жіночий футбол, коли у 1919 році було створено перший жіночий футбольний клуб – Fémina Sport, проте інтерес до цього виду спорту залишався невеликим, а Футбольна федерація Франції (FFF) зосереджувалася переважно на чоловічих командах. Лише у 1970 році відбулося офіційне визнання жіночого футболу, що стало важливим кроком для створення національної жіночої збірної, яка почала брати участь у міжнародних турнірах. Проте навіть після цього жіночі команди отримували значно менше ресурсів, ніж чоловічі, а матчі відбувалися на другорядних стадіонах з мінімальною фінансовою підтримкою.

Іран є однією з країн, де жінки стикаються з жорсткими обмеженнями щодо участі у спорті, зокрема у футболі. Гендерна нерівність тут має не лише спортивний, а й глибокий соціокультурний та релігійний вимір. Після Ісламської революції 1979 року в Ірані жінкам заборонили багато видів діяльності, включаючи професійний спорт. Футбол став однією з дисциплін, де жінки не могли вільно брати участь, оскільки спорт вважався «непристойним» для них через релігійні та культурні обмеження. Довгий час жінки не мали можливості тренуватися офіційно, а навіть ті, хто намагався грати, змушені були це робити в закритих приміщеннях, подалі від громадськості. Однак у 1990-х роках почали з'являтися перші ініціативи, спрямовані на розвиток жіночого футболу. У 2005 році була сформована

жіноча національна футбольна збірна Ірану, хоча її існування було обмежене жорсткими правилами. Наприклад, футболістки були зобов'язані грати у хустках (хіджабах), довгих рукавах і штанах, що ускладнювало гру, особливо в спекотних умовах. У 2011 році збірна Ірану була дискваліфікована з відбіркового турніру до Олімпійських ігор, оскільки ФІФА не дозволяла грати у хіджабах. Це викликало величезний міжнародний скандал, і після багатьох переговорів у 2014 році ФІФА дозволила жінкам носити хіджаби під час офіційних матчів. Це рішення стало переломним моментом для жіночого футболу Ірану, адже дозволило спортсменкам брати участь у міжнародних змаганнях.

Жіночий футбол у **Північній Ірландії** пройшов довгий шлях від маргінального явища до повноцінного виду спорту, який поступово здобуває визнання. Як і в багатьох інших країнах, жіночий футбол у Північній Ірландії довгий час залишався на узбіччі спортивного життя. Футбольна асоціація Північної Ірландії (IFA) приділяла мало уваги жіночому футболу, зосереджуючись переважно на чоловічому. Однак на відміну від Англії, де жіночий футбол був офіційно заборонений Футбольною асоціацією в 1921 році, у Північній Ірландії основною проблемою було не стільки офіційне блокування, скільки брак можливостей, фінансування та інтересу з боку суспільства. Лише в 1970-х роках у Північній Ірландії почали з'являтися перші жіночі футбольні клуби, але вони існували переважно на аматорському рівні. Офіційний розвиток жіночого футболу розпочався значно пізніше – у 2000-х роках, коли IFA почала впроваджувати спеціальні програми підтримки.

3.2. Міжнародний досвід подолання гендерної нерівності в країнах Європи, Південної Америки та Близького Сходу

Великобританія. Одним із важливих кроків стало заснування Women's Super League (WSL) у 2011 році. Це професійна ліга, яка поступово залучила

більше інвестицій і підвищила рівень гри. Національна жіноча збірна Великобританії також досягла значних успіхів. Англія вийшла у фінал Чемпіонату світу 2023 року та виграла Чемпіонат Європи 2022 року, що стало переломним моментом для популяризації жіночого футболу в країні.

Проте, попри значний прогрес, нерівність між чоловічим та жіночим футболом залишається відчутною. Основні проблеми включають:

Фінансову нерівність – середня зарплата жінок-футболісток значно нижча за чоловічу. У той час як зіркові гравці Прем'єр-ліги можуть заробляти мільйони фунтів на рік, навіть найкращі гравчині WSL отримують значно менші суми. Недостатнє медійне висвітлення – хоча ситуація покращується, жіночі матчі все ще рідше транслюються по телебаченню, а інтерес спонсорів залишається нижчим. Інфраструктурні проблеми – багато жіночих команд змушені використовувати менш якісні стадіони та тренувальні бази. Соціальні стереотипи – хоча ставлення до жіночого футболу значно покращилося, деякі традиціоналісти досі не сприймають жінок у цьому спорті всерйоз. Аби подолати ці виклики, у Великобританії було запроваджено низку ініціатив. Наприклад, FA розпочала програму *Gameplan for Growth*, яка має на меті зробити жіночий футбол більш доступним для дівчат. Введено політику рівних призових для чоловічої та жіночої збірних, а також проводяться масштабні кампанії для залучення нової аудиторії.

У 2020 році WSL уклала багатомільйонний контракт на трансляцію з BBC і Sky Sports, що стало важливим кроком для популяризації жіночого футболу. Британські клуби, такі як Chelsea Women, Manchester City Women та Arsenal Women, активно інвестують у розвиток жіночих команд, що допомагає скоротити розрив із чоловічим футболом.

Ще одним важливим моментом є зростаюча кількість молодих дівчат, які займаються футболом. В Англії діють програми підтримки, що дозволяють дівчатам брати участь у спортивних секціях без обмежень. Організації, такі як Women in Football, проводять освітні заходи та тренінги, спрямовані на боротьбу з дискримінацією та сприяння рівності в спорті.

У 2022 році перемога жіночої збірної Англії на Чемпіонаті Європи стала знаковою подією для британського футболу. Після цього фіналу рівень інтересу до жіночого футболу різко зріс, і квитки на матчі WSL почали розкуповувати швидше, ніж будь-коли раніше. Це демонструє, що зусилля, спрямовані на подолання гендерної нерівності, починають приносити результати.

Загалом, жіночий футбол у Великобританії пройшов довгий шлях від повної заборони до професіоналізації. Хоча проблеми нерівності досі існують, країна продовжує активно працювати над їх вирішенням, і майбутнє жіночого футболу виглядає перспективним.

Бразилія подарувала світу одних із найвидатніших футболісток. Легендарна Марта Віейра да Сілва, відома просто як Марта, шість разів виграла титул найкращої футболістки світу за версією ФІФА. Вона стала символом боротьби за права жінок у футболі, неодноразово закликаючи владу та спонсорів більше підтримувати жіночий спорт.

Успіхи бразильських жінок у футболі продемонстрували їхню майстерність і талант. Збірна Бразилії двічі виходила у фінал великих міжнародних турнірів: у 2007 році – на Чемпіонаті світу, а у 2004 і 2008 роках – на Олімпійських іграх. Однак, попри міжнародні успіхи, внутрішня ситуація в країні змінювалася повільно.

Одним із найгостріших проявів гендерної нерівності у бразильському футболі залишаються зарплати. Чоловічі футболісти отримують колосальні гонорари, у той час як жінки грають за мізерні суми. Наприклад, поки зіркові футболісти чоловічих клубів можуть отримувати мільйони доларів на рік, навіть найкращі футболістки країни змушені шукати додаткові джерела доходу.

Ситуація почала змінюватися лише у 2019 році, коли CBF оголосила про запровадження рівної оплати для чоловічих і жіночих збірних. Це рішення стало важливим кроком у боротьбі з гендерною нерівністю, хоча воно стосується лише національних команд і не зачіпає клубний рівень.

Ще однією проблемою є відсутність достатнього медійного висвітлення. Бразильські телеканали традиційно приділяли увагу виключно чоловічому футболу. Лише останніми роками ситуація почала змінюватися – великі спортивні канали почали транслювати матчі жіночого чемпіонату, а спонсори почали вкладати більше коштів у жіночі команди.

Важливу роль у популяризації жіночого футболу відіграли соціальні рухи та активісти. Наприклад, кампанії на кшталт «Deixa Ela Jogar» спрямовані на зміну суспільного ставлення до жінок у спорті. У школах та спортивних академіях зростає кількість дівчат, які займаються футболом, що дає надію на майбутнє.

На сьогодні в Бразилії є декілька професійних жіночих команд, які активно розвиваються. Такі клуби, як “Corinthians”, “São Paulo”, Santos та Flamengo, все більше інвестують у жіночий футбол, створюючи сучасні тренувальні бази та залучаючи кваліфікованих тренерів.

Проте проблеми залишаються. Жіночі команди часто отримують гірші умови тренувань, грають на менш якісних полях і стикаються з недостатньою підтримкою з боку футбольних чиновників. Крім того, суспільні стереотипи досі є перешкодою – багато людей у Бразилії все ще вважають футбол «чоловічою справою».

Загалом, боротьба за рівність у бразильському футболі ще не завершена. Проте зміни, що відбуваються, дають надію на краще майбутнє. Завдяки зусиллям таких гравчинь, як Марта, громадському тиску та зростаючій популярності жіночого футболу, Бразилія поступово виходить із тіні гендерної дискримінації.

Останні роки показали, що суспільство готове змінюватися. Жіночий футбол уже не сприймається як щось другорядне, а жінки-футболістки отримують дедалі більше визнання. Якщо держава, спонсори та футбольні організації продовжать підтримувати розвиток жіночого футболу, то Бразилія має всі шанси стати не лише однією з провідних чоловічих футбольних держав, а й центром світового жіночого футболу.

Німеччина. Попри складний початок, жіночий футбол у Німеччині почав розвиватися дуже швидко. Уже в 1989 році жіноча збірна Німеччини виграла перший чемпіонат Європи, а потім ще кілька разів повторювала цей успіх. У 2003 та 2007 роках німецькі футболістки стали чемпіонками світу, довівши, що вони є однією з найсильніших команд у світовому футболі.

Однак навіть із такими вражаючими досягненнями жінки-футболістки в Німеччині стикалися з нерівністю. Основна проблема – фінансовий розрив між чоловічим і жіночим футболем. Наприклад, чоловічі клуби Бундеслиги отримують багатомільйонні спонсорські контракти, тоді як жіночі команди часто мають значно менший бюджет. Зарплати футболісток також суттєво поступаються чоловічим.

Наприклад, під час Чемпіонату світу 2019 року тема фінансової нерівності стала особливо актуальною. Дослідження показали, що жінки-футболістки у Бундеслизі заробляють у середньому у 50-100 разів менше, ніж чоловіки. У той час як гравці провідних чоловічих клубів, таких як «Баварія» чи «Боруссія Дортмунд», можуть отримувати мільйони євро на рік, навіть найкращі німецькі футболістки часто змушені поєднувати кар'єру у футболі з іншою роботою.

Ще однією проблемою була недостатня увага медіа до жіночого футболу. Хоча національні матчі збірної транслюються по телебаченню, регулярні ігри жіночої Бундеслиги довгий час майже не висвітлювалися у ЗМІ. Це призводило до слабкого спонсорства та меншої популярності жіночих команд.

Проте ситуація почала змінюватися у 2020-х роках. Уряд Німеччини та DFB почали приділяти більше уваги розвитку жіночого футболу. Було прийнято низку реформ, спрямованих на покращення умов для жінок у спорті, зокрема на збільшення інвестицій у жіночі команди та покращення умов праці для футболісток.

Один із найбільших кроків уперед було зроблено у 2022 році, коли DFB оголосив про рівні преміальні виплати для чоловічої та жіночої національних

збірних. Це стало великим досягненням у боротьбі за гендерну рівність у спорті та показало, що Німеччина готова рухатися до справедливості у футболі.

Важливу роль у популяризації жіночого футболу в Німеччині відіграють клуби Бундеслиги. Провідні чоловічі клуби, такі як «Баварія», «Вольфсбург» і «Айнтрахт», активно розвивають свої жіночі команди, вкладаючи в них ресурси та залучаючи молоді таланти.

Окрім фінансових питань, велику увагу приділяють і боротьбі зі стереотипами. У Німеччині проводяться кампанії на підтримку жіночого футболу, а все більше дівчат займаються цим видом спорту. Школи та футбольні академії відкривають більше можливостей для юних футболісток, що сприяє розвитку жіночого футболу на всіх рівнях.

Ще один значний прогрес – підтримка з боку фанатів. Якщо раніше жіночий футбол збирав менше глядачів, то після Чемпіонату Європи 2022 року інтерес до нього суттєво зріс. Фінал турніру між збірними Німеччини та Англії переглянули понад 17 мільйонів німецьких глядачів, що стало рекордним показником.

Також варто відзначити, що Німеччина є однією з небагатьох країн, де жінки займають важливі керівні посади у футболі. Наприклад, Біргіт Прінц, легендарна футболістка, зараз працює в структурі «Айнтрахта» і займається розвитком молодих гравчинь. Це свідчить про поступові зміни у ставленні до жінок у футбольному середовищі.

Попри значний прогрес, виклики залишаються. Основні з них – необхідність подальшого підвищення зарплат футболісток, розширення медійного висвітлення та боротьба з гендерними стереотипами. Проте Німеччина вже зробила великі кроки вперед у забезпеченні рівних можливостей для жінок у футболі, і ця тенденція, ймовірно, продовжиться в майбутньому.

Успіх жіночої збірної та зростаюча підтримка фанатів є доказом того, що жіночий футбол у Німеччині має величезний потенціал. Якщо ця країна

продовжить інвестувати у розвиток жіночого футболу так само, як це робить для чоловічих команд, то Німеччина має всі шанси стати не лише футбольною державою, а й лідером у боротьбі за гендерну рівність у спорті.

Нідерланди. Нідерландський жіночий футбол розвивався поступово, але досягнув справжнього прориву у 2007 році, коли було засновано Eredivisie Vrouwen – першу професійну жіночу футбольну лігу в країні. Це був важливий крок, який дозволив нідерландським футболісткам змагатися на високому рівні та отримувати більше можливостей для розвитку своєї кар'єри.

Проте, навіть після створення професійної ліги, жіночий футбол залишався у невідгідному становищі. Наприклад, багато клубів не могли дозволити собі платити гравчиням повноцінні зарплати, через що футболістки змушені були поєднувати кар'єру у спорті з іншою роботою. Деякі клуби навіть розпускали свої жіночі команди через фінансові труднощі.

Ситуація почала змінюватися після 2017 року, коли жіноча збірна Нідерландів виграла Чемпіонат Європи, ставши першою командою в історії країни, яка здобула такий титул. Ця перемога викликала справжній футбольний бум – кількість дівчат, які почали займатися футболом, суттєво зросла, а відвідуваність матчів Eredivisie Vrouwen почала збільшуватися.

Після успіху на Євро-2017 KNVB ухвалив кілька реформ, спрямованих на підтримку жіночого футболу. Було збільшено фінансування жіночих клубів, а також запроваджено ініціативи щодо популяризації цього виду спорту серед дівчат. Одним із найважливіших кроків стало рішення дозволити змішані команди для юнацьких ліг, що дало можливість дівчатам грати на одному рівні з хлопцями до 19 років.

Проте, навіть із такими позитивними змінами, гендерна нерівність у футболі залишається значною проблемою. Наприклад, зарплати футболісток у Нідерландах все ще набагато нижчі, ніж у чоловіків. За оцінками, середня зарплата у жіночій Eredivisie становить приблизно €15 000 – €20 000 на рік, тоді як у чоловічій Eredivisie гравці заробляють у десятки разів більше.

Ще одна велика проблема – недостатнє медійне висвітлення жіночого футболу. Хоча матчі національної збірної транслюються на телебаченні, клубні змагання залишаються у тіні. Лише кілька матчів жіночої Eredivisie показуються по національному телебаченню, а більшість ігор доступні лише через платні онлайн-платформи. Це значно обмежує популярність жіночого футболу та ускладнює залучення нових уболівальників.

Однак у 2020-х роках у Нідерландах почали відбуватися позитивні зміни у ставленні до жіночого футболу. Зокрема, KNVB оголосив про плани збільшити інвестиції у жіночі клуби та зробити Eredivisie Vrouwen повністю професійною лігою. Це допоможе футболісткам отримувати кращі умови для тренувань та вищі зарплати.

Ще одним важливим моментом стало збільшення кількості жінок у футбольному менеджменті. У 2021 році KNVB призначив першу жінку на посаду технічного директора жіночої національної збірної, що стало великим кроком вперед у забезпеченні рівності у спортивному управлінні.

Окрім цього, KNVB активно підтримує кампанії проти дискримінації у футболі. Наприклад, у 2022 році було проведено загальнонаціональну кампанію «Equal Game», яка мала на меті популяризувати жіночий футбол та боротися зі стереотипами щодо ролі жінок у спорті.

Одним із найважливіших рішень, ухвалених у Нідерландах у боротьбі за гендерну рівність у футболі, стало дозволення жінкам грати у чоловічих командах на професійному рівні. У 2020 році Кнуб Анік, гравчиня аматорського клубу, стала першою жінкою, яка отримала дозвіл грати в чоловічій команді у системі KNVB. Це рішення стало революційним кроком, адже раніше жінки могли грати з чоловіками лише на молодіжному рівні.

Також варто зазначити, що жіноча збірна Нідерландів отримує все більше підтримки з боку фанатів. Наприклад, на фінал Євро-2017 у Нідерландах прийшло понад 28 000 уболівальників, а фінал Чемпіонату світу 2019 року за участю нідерландської збірної подивилися понад 5 мільйонів голландців.

Незважаючи на всі досягнення, жіночий футбол у Нідерландах все ще стикається з викликами. Основні проблеми – низькі зарплати, недостатня увага медіа та гендерні стереотипи. Однак тенденції розвитку свідчать про те, що Нідерланди активно рухаються до рівності у спорті.

Ісландія. Прорив у забезпеченні гендерної рівності в ісландському футболі відбувся у 2000-х роках, коли уряд запровадив систему рівної оплати праці. Це стало можливим завдяки ухваленню закону, який зобов'язав роботодавців (у тому числі спортивні організації) доводити, що вони платять чоловікам і жінкам однакову зарплату за аналогічну роботу. Ісландія стала першою країною у світі, яка ухвалила такий закон, і це сприяло значному підвищенню рівня фінансування жіночого футболу.

Ще одним важливим чинником успіху стало інвестування у футбольну інфраструктуру. Через складні кліматичні умови (довгі зими, холодний клімат) уряд Ісландії почав будувати криті футбольні манежі та високоякісні штучні поля. Це дало можливість жінкам і дівчатам тренуватися у комфортних умовах протягом усього року.

Щодо професійного жіночого футболу, Ісландія має одну з найкращих систем підготовки гравчинь у світі. Молоді футболістки отримують якісну освіту та тренувальні можливості, а багато з них продовжують кар'єру в європейських топ-клубах. Ісландські тренери використовують сучасні методики, а розвиток футболу відбувається на основі довгострокових стратегій.

Попри те, що рівень фінансування жіночих команд ще не повністю зрівнявся з чоловічими, жінки-футболістки в Ісландії мають значно кращі умови, ніж у більшості інших країн світу. Вони отримують гідні зарплати, мають доступ до якісної медицини, а також можливість поєднувати футбол із навчанням або іншими професійними сферами.

Національна жіноча збірна Ісландії також досягла значних успіхів. Вона регулярно бере участь у чемпіонатах Європи, де демонструє високий

рівень гри. В останні десятиліття команда стала однією з найсильніших у Скандинавії, а деякі її гравчині виступають у топових європейських лігах.

Ще одним важливим досягненням Ісландії у боротьбі за гендерну рівність у футболі стало збільшення кількості жінок у футбольному менеджменті. Сьогодні багато жінок займають керівні посади у футбольних клубах, федераціях та тренерському складі. Це дозволяє створювати більш справедливі умови для розвитку жіночого футболу.

Також важливу роль у забезпеченні рівності відіграє медійне висвітлення. Жіночий футбол в Ісландії отримує все більше уваги з боку преси, а матчі національної збірної транслюються на державному телебаченні. Це допомагає популяризувати цей вид спорту та залучати нових фанатів.

Попри значні досягнення, ще залишаються певні виклики. Наприклад, відвідуваність матчів жіночої ліги поки що залишається нижчою, ніж у чоловічих змаганнях. Також існує потреба у подальшому розвитку молодіжних програм, щоб більше дівчат могли займатися футболем на професійному рівні.

Проте загалом Ісландія є прикладом для інших країн у питанні гендерної рівності у футболі. Вона довела, що навіть у країні з невеликим населенням можна створити ефективну систему підтримки жіночого футболу, якщо цьому приділяти належну увагу на державному рівні.

Франція. Лише на початку 2000-х років жіночий футбол у Франції почав набирати обертів, що стало можливим завдяки активним інвестиціям у футбольні клуби, таким як Olympique Lyonnais та Paris Saint-Germain, які почали вкладати кошти у свої жіночі команди, підвищуючи їхню конкурентоспроможність на європейській арені. Держава та ФФФ також зробили вагомий внесок у розвиток жіночого футболу, запровадивши програми з підтримки футбольних академій, що сприяло залученню молодих дівчат до спорту.

Водночас французькі клуби почали вигравати європейські трофеї, а національна жіноча збірна досягла високих результатів на чемпіонатах світу та Європи, що привернуло увагу глядачів та спонсорів. Найважливішим моментом у розвитку жіночого футболу у Франції стало проведення Чемпіонату світу серед жінок у 2019 році, який вперше зібрав повні стадіони та мільйони телеглядачів, доводячи, що цей вид спорту може бути комерційно успішним. Після турніру французькі жіночі клуби отримали більше можливостей для розвитку, зокрема такі команди, як Lyon, PSG та Bordeaux, почали підписувати контракти з найкращими футболістками світу, а ліонська команда стала найуспішнішою в історії Ліги чемпіонів УЄФА серед жінок.

Попри ці успіхи, проблеми гендерної нерівності залишаються актуальними, зокрема значна різниця у зарплатах між чоловічими та жіночими командами, навіть якщо останні перемагають у міжнародних турнірах. Медійне висвітлення жіночого футболу також залишається нерівномірним: хоча популярність зростає, жіночі змагання отримують значно менше ефірного часу, що впливає на рівень інвестицій, адже спонсори зацікавлені у рекламі там, де є широка аудиторія. Крім того, у дитячому футболі зберігається стереотип про те, що футбол – це «чоловічий спорт», через що дівчата інколи не отримують належної підтримки. Для подолання цих викликів ФФФ запроваджує нові ініціативи, зокрема збільшення фінансування жіночих клубів, впровадження законодавчих змін щодо рівності зарплат у спорті, а також популяризацію жіночого футболу через телебачення та соціальні мережі.

Франція має великий потенціал стати одним із лідерів у боротьбі за рівність у футболі, і завдяки державній підтримці, високому рівню гри та активному залученню клубів країна продовжує рухатися у правильному напрямку.

Іран. Попри це, іранські футболістки продовжують стикатися з численними перешкодами. Наприклад, клубний жіночий футбол в Ірані

залишається погано фінансованим, а умови тренувань часто не відповідають міжнародним стандартам. Багато футболісток змушені грати без зарплат або за мізерну оплату, тоді як чоловічий футбол отримує значні інвестиції.

Одним із найбільш обговорюваних питань у контексті гендерної нерівності у футболі Ірану є заборона жінкам відвідувати чоловічі футбольні матчі. Це правило діяло протягом десятиліть і обґрунтовувалося тим, що «чоловіче середовище» стадіону не підходить для жінок. Проте активістки неодноразово протестували проти цього обмеження.

У 2019 році відбувся трагічний випадок, що сколихнув світ: іранська вболівальниця Сахар Худаярі, відома як «Блакитна дівчина», підпалила себе після того, як її засудили до шести місяців ув'язнення за спробу відвідати футбольний матч переодягнутою у чоловічий одяг. Її смерть викликала хвилю протестів у країні та міжнародний тиск на іранську владу.

Під тиском ФІФА та міжнародної спільноти у 2019 році Іран вперше дозволив жінкам відвідати матч чоловічої національної збірної проти Камбоджі. Це стало історичним моментом, хоча обмеження досі діють – жінкам дозволяють відвідувати лише певні матчі та в спеціально відведених зонах.

Попри всі труднощі, жіночий футбол в Ірані поступово розвивається. Останніми роками створюється більше жіночих команд, а молоді футболістки отримують більше можливостей для тренувань. У 2022 році жіноча збірна Ірану вперше в історії взяла участь у Кубку Азії, що стало важливим кроком вперед.

Водночас ключові проблеми залишаються:

- Низьке фінансування жіночого футболу;
- Стереотипи та суспільний тиск на жінок, які займаються спортом;
- Обмежені можливості для професійного розвитку (дуже мало футболісток мають змогу грати за кордоном, адже їм важко отримати дозволи від влади);
- Невизначене майбутнє щодо доступу жінок на стадіони.

Іран залишається однією з країн, де жінки у футболі стикаються з найбільш серйозними обмеженнями. Водночас боротьба за рівні права триває, і з кожним роком футболістки та активістки досягають нових перемог.

Північна Ірландія. Попри зусилля асоціації, низька популярність місцевого жіночого футболу залишається серйозним викликом. Багато футбольних уболівальників у Північній Ірландії підтримують команди з інших частин Сполученого Королівства, зокрема англійські клуби. Це створює ситуацію, коли місцеві жіночі команди залишаються в тіні, що, своєю чергою, ускладнює залучення інвестицій. Окрім цього, жіночий футбол у країні довгий час розвивався за залишковим принципом: пріоритет отримували чоловічі команди, а жіночі колективи часто грали в значно гірших умовах. Відсутність якісних полів, професійних тренувальних баз та достатнього фінансування залишаються проблемами навіть сьогодні. До цих труднощів додаються гендерні стереотипи, які довгий час формували скептичне ставлення до жіночого футболу. Хоча загалом британське суспільство просунулося у питанні рівності, в Північній Ірландії досі існує певний скепсис щодо жіночого футболу. Жінки-футболістки тривалий час стикалися з упередженнями, які ставили під сумнів їхній професіоналізм та здатність конкурувати на високому рівні.

Незважаючи на складнощі, у 2020-х роках жіночий футбол у Північній Ірландії почав демонструвати значний прогрес. Найяскравішим досягненням стала історична кваліфікація на Чемпіонат Європи 2022 року. Це стало справжнім проривом і привернуло більше уваги до розвитку жіночого футболу в країні. Успіх збірної продемонстрував, що навіть з обмеженими ресурсами команда може досягати великих результатів. Після цього досягнення Футбольна асоціація Північної Ірландії запустила нові програми для підтримки жіночого футболу. Зокрема, були впроваджені проекти з популяризації спорту серед дівчат, а також створені нові можливості для професійного розвитку футболісток. Позитивним трендом стало й зростання

кількості дівчат, які займаються футболом у дитячих та юнацьких секціях. Якщо ще 10-15 років тому жіночий футбол вважався радше екзотичним заняттям, то сьогодні він набирає популярності.

Проте для подальшого розвитку необхідно подолати низку бар'єрів. Однією з ключових проблем залишається рівень зарплат та професіоналізації. Жінки, які грають у футбол у Північній Ірландії, досі не можуть розраховувати на такі ж зарплати, як чоловіки. Більшість футболісток змушені поєднувати спорт із основною роботою, що ускладнює професійний розвиток. Водночас хоча національна збірна демонструє значний прогрес, рівень жіночого клубного футболу у Північній Ірландії залишається невисоким. Для того щоб зростати, необхідно більше інвестувати в місцеві ліги, покращувати умови тренувань та залучати кваліфікованих тренерів. Не менш важливим є медіависвітлення, оскільки жіночий футбол досі отримує значно менше уваги в ЗМІ, ніж чоловічий. Посилення інформаційної підтримки, показ матчів по телебаченню та активніше висвітлення у соціальних мережах можуть допомогти змінити ситуацію.

Таким чином, жіночий футбол у Північній Ірландії стикається з багатьма труднощами, включаючи фінансові обмеження, низьку популярність серед вболівальників та гендерні стереотипи. Однак останні роки демонструють значний прогрес – завдяки історичній кваліфікації на Євро-2022, збільшенню кількості молодих гравчинь та програмам розвитку, жіночий футбол у країні поступово виходить на новий рівень.

Жіночий футбол протягом багатьох років залишався на другому плані порівняно з чоловічим, що було зумовлено соціальними, культурними та економічними бар'єрами. Гендерна нерівність у спорті проявляється у вигляді низьких зарплат, відсутності медійної підтримки, обмеженого доступу до інфраструктури та інших факторів, які ускладнюють розвиток жіночого футболу. Однак за останні десятиліття ситуація поступово змінюється. Враховуючи важливість спорту для соціальної інтеграції та розвитку, багато країн розпочали ініціативи для підтримки жінок у футболі,

зокрема через інвестиції в інфраструктуру, рівні умови для змагань та популяризацію жіночого спорту через медіа. У цьому контексті важливо порівняти досвід різних країн, щоб виявити найбільш ефективні підходи до подолання гендерної нерівності у футболі та сприяти створенню рівних умов для жінок у спортивній сфері (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Порівняння підходів до подолання гендерної нерівності

Країна	Основні етапи	Проблеми	Кроки до вирішення
Велика Британія	<ol style="list-style-type: none"> 1895 р. – перший жіночий футбольний матч. 1921 р. – заборона жіночих матчів на стадіонах FA. 1971 р. – відновлення жіночого футболу після заборони. 1993 р. – офіційне визнання жіночого футболу. 2011 р. – заснування Women's Super League (WSL). 	<ol style="list-style-type: none"> Фінансова нерівність: зарплати жінок значно нижчі за чоловічі. Недостатнє медійне висвітлення. Інфраструктурні проблеми: використання менш якісних стадіонів і тренувальних баз. 	<ol style="list-style-type: none"> Програма Gameplan for Growth для розвитку жіночого футболу. Політика рівних призових для чоловічої та жіночої збірних. Контракт на трансляцію з BBC і Sky Sports. Інвестиції великих клубів у жіночі команди. Освітні заходи для боротьби з дискримінацією.
Бразилія	<ol style="list-style-type: none"> 1941 р. – заборона жінкам грати у футбол. 1979 р. – скасування заборони, але футбол залишався в тіні. 1988 р. – створення першої жіночої національної команди. 2013 р. – запуск 	<ol style="list-style-type: none"> Заборона футболу для жінок до 1979 р. Недофінансування та нестабільні контракти. Низькі зарплати порівняно з 	<ol style="list-style-type: none"> Введення рівної оплати для чоловічих і жіночих збірних з 2019 р. Кампанії «Deixa Ela Jogar» для зміни ставлення до

	офіційного чемпіонату серед жінок.	чоловіками. 4. Відсутність медійного висвітлення.	жінок у спорті. 3. Інвестиції клубів у жіночий футбол. 4. Зростання кількості дівчат, які займаються футболом.
Німеччина	1. 1970 р. – скасування заборони на жіночий футбол. 2. 1974 р. – перший офіційний чемпіонат серед жінок. 3. 1982 р. – створення національної жіночої збірної. 4. 1989 р. – перша перемога на Чемпіонаті Європи.	1. Заборона жіночого футболу до 1970 р. 2. Жіночий футбол довго був на другому плані після чоловічого. 3. Недостатня підтримка та фінансування.	1. Розвиток жіночого футболу після скасування заборони. 2. Залучення інвестицій для розвитку жіночих команд. 3. Підтримка національної жіночої збірної та перемоги на міжнародних турнірах.
Північна Ірландія	1. 1973 р. – заснування жіночої футбольної асоціації. 2. 1991 р. – участь збірної в Чемпіонаті світу. 3. 2017 р. – значні успіхи на міжнародній арені.	1. Низьке фінансування жіночих команд. 2. Недостатня підтримка на рівні інфраструктури.	1. Офіційна програма розвитку жіночого футболу з 2010-х років. 2. Підтримка жіночого футболу на державному рівні. 3. Залучення інвестицій та створення умов для розвитку футболу серед дівчат.
Ісландія	1. Розвиток почався в 1970-х роках. 2. 1972 р. – заснування першої жіночої ліги.	1. Невелика кількість глядачів на матчах жіночої збірної.	1. Рівна оплата праці для чоловіків і жінок з 2000-х

	<p>3. Створення критих футбольних манежів.</p> <p>4. Участь національної збірної в чемпіонатах Європи.</p>	<p>2. Недостатній розвиток молодіжних програм.</p>	<p>років.</p> <p>2. Вкладення в інфраструктуру та розвиток жіночих команд.</p> <p>3. Підтримка жінок в управлінні та тренерському складі.</p>
Франція	<p>1. 1970 р. – офіційне визнання жіночого футболу.</p> <p>2. Створення великих клубів, Olympique Lyonnais та PSG.</p> <p>3. Успіхи на міжнародних турнірах, зокрема Чемпіонат світу 2019 р.</p>	<p>1. Нерівні зарплати між чоловіками і жінками.</p> <p>2. Низьке медійне висвітлення жіночих матчів.</p>	<p>1. Збільшення інвестицій у жіночі клуби після Чемпіонату світу 2019 р.</p> <p>2. Підтримка рівних зарплат для футболісток.</p> <p>3. Програми для залучення більше жінок до дитячого футболу.</p>
Іран	<p>1. 2005 р. – створення жіночої збірної.</p> <p>2. 2014 р. – легалізація хіджабів для участі в міжнародних змаганнях.</p> <p>3. Участь збірної в Кубку Азії 2022 р.</p>	<p>1. Обмеження доступу жінок до футболу через культурні та релігійні норми.</p> <p>2. Недоступність стадіонів для жінок.</p>	<p>1. Дозвіл жінкам відвідувати матчі з 2019 р.</p> <p>2. Скасування заборони на хіджаби для жінок.</p> <p>3. Покращення доступу до стадіонів і змагань.</p>
Нідерланди	<p>1. 1970-ті – формування перших жіночих команд та турнірів.</p> <p>2. 1973 р. – офіційне визнання KNVB.</p> <p>3. 2007 р. – заснування Eredivisie Vrouwen.</p> <p>4. 2017 р. – перемога на</p>	<p>1. Низькі зарплати футболісток (€15 000–20 000 на рік).</p> <p>2. Недостатнє медійне висвітлення клубних змагань.</p>	<p>1. Збільшення фінансування клубів та розвиток професійної ліги.</p> <p>2. Дозвіл жінкам грати у</p>

	Чемпіонаті Європи. 5. 2020-ті – збільшення інвестицій у клуби, розвиток професійної ліги та підтримка управлінського рівня жінок.	3. Гендерні стереотипи та дискримінація.	чоловічих командах на професійному рівні. 3. Кампанії проти дискримінації («Equal Game») 4. Підтримка дівчат у юнацьких лігах та розвиток менеджменту жінок у футболі.
--	---	--	--

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз історичних аспектів та сучасного стану жіночого футболу у світі дозволяє стверджувати, що еволюція цього виду спорту відбувалася під впливом жорстких інституційних обмежень та соціокультурних стереотипів. У більшості досліджуваних країн (Великобританія, Бразилія, Німеччина) жіночий футбол пройшов шлях від офіційних заборон у ХХ столітті до поступової легалізації та професіоналізації, що стало можливим завдяки активізації боротьби за гендерну рівність.

Вивчення міжнародного досвіду засвідчило різноманітність підходів до подолання диспропорцій. Країни Європи (Англія, Франція, Нідерланди) роблять ставку на комерціалізацію ліг, медійне просування та інвестиції провідних клубів. Унікальним є досвід Ісландії, де акцент зроблено на законодавчому забезпеченні рівної оплати праці та розвитку інфраструктури, що дозволило досягти високих результатів попри малу чисельність населення. Водночас у країнах із сильною релігійною та культурною специфікою, таких як Іран, прогрес відбувається повільніше і зосереджений на забезпеченні базових прав доступу жінок до спорту.

Попри позитивну динаміку, у світовому масштабі зберігається суттєвий розрив між чоловічим та жіночим футболем, що проявляється у фінансовій нерівності (рівень зарплат та призових), дефіциті якісної інфраструктури та недостатньому медійному висвітленні. Міжнародна практика доводить, що ефективне подолання цих викликів можливе лише за умови системної взаємодії державних інституцій, національних федерацій та громадськості, спрямованої на створення паритетних умов для розвитку гри.

РОЗДІЛ 4

ОБҐРУНТУВАННЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ГЕНДЕРНУ НЕРІВНІСТЬ У ФУТБОЛІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

4.1. Аналіз гендерних стереотипів в українському жіночому футболі

Гендерна нерівність у футболі є складним явищем, яке має глибоке коріння в історії та управлінських процесах, що визначали розвиток цього виду спорту. Розглядаючи історичні та управлінські чинники, можна відзначити, що нерівність між чоловіками та жінками у футболі не є випадковою. Вона є результатом численних факторів, які формувалися протягом століть, починаючи з перших згадок про футбол і закінчуючи сучасними тенденціями в управлінні спортом.

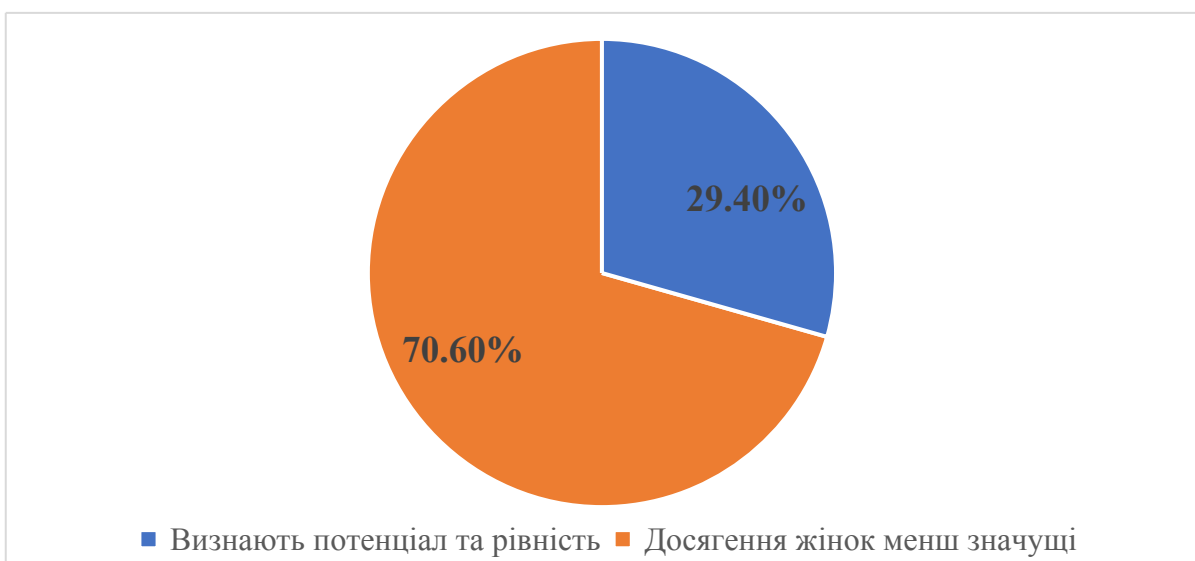
З моменту виникнення футболу, який у своїй сучасній формі набув популярності в ХІХ столітті, існувала чітка асоціація цього спорту з чоловічим світом. Спочатку футбол розвивався переважно як спорт для чоловіків, і навіть якщо в деяких країнах існували спроби організувати жіночі матчі, вони часто стикалися з серйозним опором. Історично спорт був частиною соціальної структури, де жінки були обмежені в можливостях займатися активними фізичними вправами через культурні, релігійні та соціальні уявлення про роль жінки в суспільстві. У багатьох країнах жінкам заборонялося брати участь у публічних видах діяльності, що вважалися чоловічими, серед яких і футбол.

Управлінські чинники гендерної нерівності у футболі включають недоліки в політиках і стратегіях розвитку футболу на рівні національних та міжнародних федерацій. Одним з головних управлінських бар'єрів є відсутність достатньої підтримки та інвестицій у жіночий футбол. Навіть в сучасних умовах, коли жіночі чемпіонати починають набирати популярність, фінансування цих змагань часто є обмеженим у порівнянні з чоловічими. Футбольні федерації, як правило, продовжують ставити акцент на чоловічий

футбол, що проявляється в розподілі фінансових ресурсів. Більшість бюджету витрачається на розвиток чоловічих команд, а жінки в цей час часто стикаються з проблемами недостатнього фінансування, відсутності належної інфраструктури та обмеженими можливостями для розвитку кар'єри.

Для емпіричного підтвердження наявності стереотипів та управлінських проблем в українському контексті було проведено соціологічне дослідження. Емпіричну базу роботи склали результати анкетування, проведеного серед представників тренерського штабу українських жіночих та чоловічих футбольних клубів, гравців аматорського та професійного футболу, фанатів. Вибірка складала з **31** респондента. Анкета складалася з **15** питань закритого та відкритого типу, спрямованих на виявлення ставлення фахівців до гендерних особливостей тренувального процесу, психологічних аспектів підготовки та соціальних ролей жінок-спортсменок.

Результати досліджень ілюструють поточну ситуацію з гендерною нерівністю, зокрема в тренувальному процесі та ставленні тренерів до спортсменок. Перш за все, статистика вказує на існування упереджень щодо професійної реалізації жінок. Як показано на (рис. 4.1), значна частина респондентів все ще розглядає жіночий футбол крізь призму меншої значущості.

Рисунок 4.1 – Сприйняття значущості досягнень у жіночому футболі

Дані діаграми свідчать, що 70,6% тренерів вважають досягнення жінок у футболі менш вагомими порівняно з чоловічими. Цей показник є прямим відображенням стереотипів, що базуються на історично сформованому домінуванні чоловіків у цьому виді спорту. Лише 29,4% опитаних визнають рівноцінний потенціал жінок, відзначаючи їхню наполегливість та дисциплінованість. Така диспропорція підтверджує, що в професійному середовищі досі панує скептицизм, який може демотивувати спортсменок та гальмувати розвиток галузі.

Наступний блок питань стосувався методичних аспектів підготовки. Більшість тренерів (82,3%) переконані, що підходи до тренувань чоловіків і жінок мають кардинально відрізнятися (рис. 4.2).

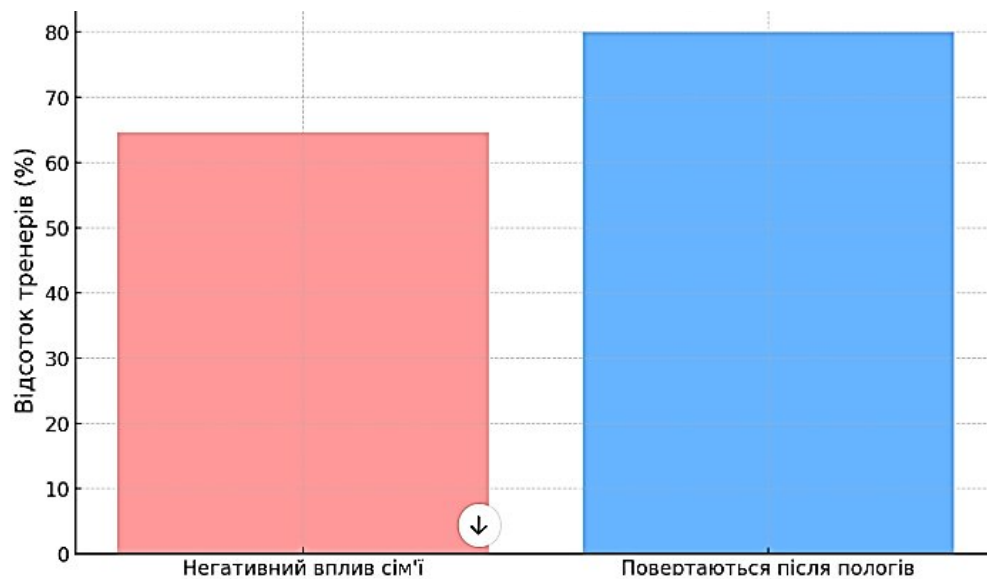

Рисунок 4.2 – Думка тренерів щодо відмінностей у методиці підготовки чоловіків і жінок

Така позиція фахівців часто ґрунтується на уявленнях про емоційну нестабільність жінок. За результатами опитування, тренери зазначили, що жінки частіше стикаються з емоційними зривами, що ускладнює тренувальний процес. Однак лише 17,7% респондентів підтримують

сучасний європейський підхід, згідно з яким «спортсмени не мають статі», а тренувальні навантаження мають базуватися на фізіологічних показниках, а не на гендерних стереотипах. Високий відсоток прихильників диференційованого підходу може свідчити про недостатню обізнаність тренерів у сучасних методиках, оскільки лише незначна частина з них підтвердили свою компетентність у гендерних питаннях спортивної підготовки.

Окремої уваги заслуговують соціокультурні упередження, що впливають на кар'єру футболісток поза межами поля, зокрема питання поєднання спорту та сім'ї. Результати опитування щодо цього аспекту наведено на рис. 4.3.

Рис. 4.3. - Вплив сім'ї на спортивну кар'єру жінок

Більшість тренерів (64,7%) вважають, що створення родини негативно позначається на спортивній кар'єрі жінок. Однак дані про те, що 80% футболісток повертаються у спорт після пологів і досягають успіхів, заперечують цей стереотип. Це свідчить про необхідність популяризації успішних прикладів, які демонструють можливість поєднання спортивної кар'єри та сімейного життя.

Отже, результати проведеного аналізу дають підстави стверджувати, що бар'єри на шляху розвитку жіночого футболу в Україні мають не лише організаційно-фінансовий, а й глибокий ментальний характер. Емпіричні дані засвідчили домінування серед фахівців консервативних поглядів, які проявляються у недооцінці професійного потенціалу жінок та виправданні методичних прогалин стереотипами про «емоційну нестабільність». Виявлений розрив між реальними можливостями спортсменок та упередженим ставленням до них з боку тренерського корпусу вказує на критичну необхідність перегляду підходів до кадрової підготовки та впровадження просвітницьких стратегій, спрямованих на деконструкцію гендерних міфів у професійному середовищі.

4.2 Аналіз історичних, управлінських, медичних, культурних та соціальних чинників подолання гендерної нерівності в футболі

Гендерна нерівність у футболі є складною проблемою, що має численні корені в історії, суспільних установах і культурних стереотипах. Вона відображає загальні тенденції дискримінації жінок у суспільстві, і в цій сфері її прояви часто є особливо яскравими. Існують різноманітні чинники, які сприяють гендерній нерівності в футболі. До них належать медичні погляди, культурні уявлення, соціальні стереотипи, а також структура управлінських органів футболу.

Одним з основних чинників, які сприяють гендерній нерівності у футболі, є медичні уявлення про фізичні відмінності між чоловіками та жінками. Існує стереотип, що чоловіки фізично сильніші за жінок, тому вони здатні досягати вищих результатів у спорті. Це ставлення призводить до того, що багато людей вважають, що жінки не можуть грати в футбол на такому ж рівні, як чоловіки, оскільки фізична сила є важливою складовою цього виду спорту. Такі погляди обмежують можливості для жінок, не даючи їм змоги досягати високих спортивних результатів, навіть якщо вони мають достатньо

таланту та тренувальних можливостей. Насправді жінки можуть бути не менш здатними досягати високих результатів у футболі, якщо їм надається відповідна підтримка та можливості.

Історія дискримінації в жіночому футболі є ще одним важливим чинником, що сприяє гендерній нерівності в цьому виді спорту. Починаючи з початку ХХ століття, жінки були звинувачені в тому, що футбол "недоречний" для них. Це вважалося занадто грубим і агресивним спортом для представниць жіночої статі. Ці погляди закріпили негативні стереотипи про жінок у футболі, які існують до сьогодні. У багатьох країнах навіть були введені заборони на жіночі футбольні змагання. Наприклад, у Великій Британії жінкам було заборонено грати в футбол на професійному рівні до 1970-х років. Така дискримінація спричинила значне уповільнення розвитку жіночого футболу і залишила глибокий слід у свідомості суспільства, формуючи уявлення про те, що футбол є виключно чоловічим видом спорту.

Крім того, структура управлінських органів у футболі є ще одним важливим фактором, що впливає на гендерну нерівність. І хоча в останні десятиліття спостерігається деякий прогрес, управлінські структури в футболі все ще переважно чоловічі. Чоловіки домінують у футбольних федераціях, клубах і на інших ключових посадах, що обмежує можливості для жінок у керівництві, тренерстві та інших важливих ролях у футболі. Така структура підтримує стереотипи, що жінки не здатні керувати футбольними організаціями або приймати стратегічні рішення в спортивних питаннях. Це також зменшує шанси для жінок на отримання професійних можливостей і підтримки в індустрії.

Соціальні стереотипи є ще однією важливою перешкодою для жінок у футболі. З дитинства дітям прищеплюються певні гендерні установки, які визначають, які види спорту є «підходящими» для кожної статі. Футбол часто вважається видом спорту, призначеним для хлопців, а дівчатам пропонуються інші, «більш жіночні» види діяльності, як танці, волейбол чи гімнастика. Ці стереотипи формуються в родині, школах і через медіа, і

вони значно ускладнюють доступ жінок до футболу, бо вони часто не сприймаються серйозно або навіть зазнають насмішок за свою участь у цьому спорті. Зміна таких стереотипів є важливою для розвитку інклюзивного середовища, яке дозволить жінкам брати участь у футболі без страху або стигматизації.

Існують також культурні фактори, які впливають на гендерну нерівність у футболі. Наприклад, у багатьох культурах футбол розглядається як символ чоловічої сили і домінування. Це сприяє формуванню образу футболу як «чоловічого» спорту, де жінки сприймаються як «непотрібні» або навіть «недостойні» учасниці. Підтримка для жіночих команд і ліг часто є недостатньою порівняно з чоловічими, а медійне висвітлення жіночого футболу є обмеженим. Це створює несприятливі умови для розвитку жіночого футболу, що веде до його маргіналізації.

Для подолання гендерної нерівності у футболі необхідно змінювати не лише суспільні установки, але й політику в спорті на всіх рівнях. Одним з можливих кроків є зміна медичних уявлень, щоб визнавати жінок рівноправними учасниками у фізичних видах спорту. Необхідно підтримувати програми, які сприяють залученню дівчат до футболу з раннього віку, а також сприяти створенню інклюзивних програм, що пропонують рівні можливості для жінок та чоловіків у спортивних змаганнях. Важливо також залучати більше жінок до управлінських позицій у футболі, щоб забезпечити їх присутність у прийнятті ключових рішень.

Зміна культурних стереотипів є важливою для забезпечення рівних умов для жінок у футболі. Це можна досягти шляхом просвітницьких кампаній, які показують жінок як рівноправних учасниць спортивного процесу і борються з негативними уявленнями про жіночий футбол. Прогрес у цій галузі залежить від того, наскільки суспільство готове змінювати свої погляди на роль жінок у спорті і надавати їм рівні можливості для участі.

У підсумку, гендерна нерівність у футболі є результатом багатьох чинників, серед яких важливу роль відіграють медичні уявлення, культурні

стереотипи, історія дискримінації та структура управлінських органів. Для подолання цієї нерівності необхідно змінювати суспільні установки, політику та підтримувати інклюзивні ініціативи на всіх рівнях, що дозволять жінкам реалізувати свій потенціал у футболі без обмежень через гендер.

Для наочного відображення взаємозв'язку описаних проблем було систематизовано основні групи факторів впливу (рис. 4.4).

Рис. 4.4. - Класифікація чинників нерівності у футболі

Висновки до розділу 4

Узагальнюючи результати проведеного дослідження щодо чинників гендерної нерівності у футболі, можна констатувати, що ця проблематика має комплексний і багаторівневий характер. Аналіз ситуації в українському контексті підтвердив, що бар'єри для розвитку жіночого футболу формуються на перетині історичної інерції, управлінських недопрацювань та глибоко вкорінених соціокультурних стереотипів.

По-перше, емпіричне дослідження, проведене шляхом анкетування серед представників футбольної спільноти (тренерів, гравців, фанатів), виявило тривожні тенденції у сприйнятті жіночого спорту. Отримані дані

засвідчили, що значна частина респондентів (понад 70%) досі схильна применшувати значущість досягнень жінок-футболісток порівняно з чоловіками. Це вказує на те, що професійне середовище все ще перебуває під впливом застарілих упереджень, які ігнорують об'єктивний прогрес жіночого футболу.

По-друге, виявлено суттєві розбіжності у методичних підходах. Більшість опитаних фахівців наполягають на кардинальній відмінності тренувальних процесів для чоловіків і жінок, часто обґрунтовуючи це стереотипами про емоційну нестабільність спортсменок, а не науковими даними. Така позиція гальмує впровадження сучасних європейських стандартів підготовки, які базуються на фізіології та професіоналізмі, а не на гендері.

По-третє, аналіз управлінських та інституційних чинників показав, що ключовими проблемами залишаються залишковий принцип фінансування жіночих команд, слабка інфраструктура та критично низьке представництво жінок у керівних органах футбольних федерацій. Історично сформована модель управління футболом як «суто чоловічою» сферою продовжує відтворювати нерівність, обмежуючи доступ жінок до ресурсів та прийняття рішень.

Крім того, важливу роль відіграють соціальні бар'єри. Дослідження підтвердило існування стійкого міфу про несумісність професійної кар'єри футболістки та сімейного життя, що створює додатковий психологічний тиск на спортсменок. Водночас медичні та культурні упередження щодо «чоловічої природи» футболу продовжують впливати на батьків та суспільну думку, стримуючи залучення дівчат до спортивних секцій.

Отже, подолання гендерної асиметрії у футболі неможливе лише шляхом адміністративних рішень. Необхідна системна стратегія, що включатиме не тільки вирівнювання фінансових можливостей, а й масштабну просвітницьку роботу, спрямовану на деконструкцію стереотипів. Ключовим завданням на сучасному етапі є зміна ментальності футбольної спільноти —

від сприйняття жіночого футболу як «додаткового» чи «неповноцінного» до визнання його самостійною, перспективною та рівноправною складовою національного спорту.

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Жіночий футбол на сучасному етапі є важливою складовою світового спортивного руху, демонструючи стрімке зростання популярності та професіоналізації. Проведений аналіз засвідчує, що цей процес супроводжується глибинними змінами як у спортивній інфраструктурі, так і в соціальному сприйнятті ролі жінки у спорті. Узагальнення основних тенденцій дозволяє стверджувати, що перспективи галузі залежать від комплексної взаємодії фінансових, управлінських та медійних чинників.

Визначальною рисою сучасного етапу розвитку є масштабування. За даними Міжнародної федерації футболу (ФІФА), спостерігається стабільне зростання кількості гравчинь на професійному та аматорському рівнях. Це стало результатом цілеспрямованої політики залучення молоді через шкільні програми та ініціативи масового футболу. Паралельно відбувається підвищення рівня професіоналізації: національні ліги та клуби збільшують інвестиції в інфраструктуру, медичне забезпечення та кадровий потенціал, що безпосередньо впливає на якість гри та її видовищність. Важливим драйвером цих процесів виступає медіапокриття. Телевізійні трансляції та активність у цифровому просторі формують позитивний імідж жіночого футболу, залучаючи нову аудиторію та спонсорів, хоча рівень інвестицій все ще залишається нижчим порівняно з чоловічим сектором.

Оцінка ефективності стратегій подолання гендерної нерівності у світі базується на конкретних критеріях, серед яких ключовими є динаміка залучення жінок до спорту, обсяги фінансування та рівень представництва жінок у керівних органах. Міжнародний досвід доводить, що впровадження гендерних квот (як у Норвегії чи Франції) та цільове фінансування сприяють якісним змінам в управлінні футболом. Показовим є також критерій успішності національних збірних: команди країн, де реалізуються системні

стратегії підтримки (наприклад, США, Німеччина), демонструють стабільно високі результати на міжнародній арені.

Водночас зіставлення світових тенденцій з українськими реаліями, дослідженими в рамках цієї роботи, виявляє низку специфічних проблем. Результати власного соціологічного дослідження ілюструють, що на національному рівні процес подолання нерівності гальмується стійкими стереотипами всередині професійної спільноти. Зокрема, тривожним є той факт, що переважна більшість опитаних (70,6%) досі схильні вважати досягнення жінок у футболі менш значущими за чоловічі. Цей показник контрастує із загальносвітовим трендом на визнання рівноцінності жіночого спорту і вказує на ментальну інерцію, яка базується на застарілих уявленнях про фізіологічні обмеження.

Особливої уваги потребує аналіз методичних підходів. Емпіричні дані свідчать про низький рівень обізнаності фахівців у гендерних питаннях спортивної підготовки: лише 17,7% респондентів підтвердили свою компетентність у цій сфері. Більшість тренерів (82,3%) наполягають на кардинальних відмінностях у тренуванні чоловіків і жінок, часто апелюючи до емоційної нестабільності спортсменок. Така позиція може призводити до штучного заниження вимог та створення невідповідного психологічного клімату в командах, що ускладнює професійне зростання футболісток.

Значним бар'єром залишаються і соціокультурні упередження поза межами футбольного поля. Дослідження виявило, що 64,7% респондентів вважають створення сім'ї негативним фактором для спортивної кар'єри жінки. Ця думка суперечить об'єктивним даним про те, що близько 80% футболісток успішно повертаються у спорт після народження дітей. Наявність таких стереотипів серед тренерського складу створює додатковий психологічний тиск на гравчинь, змушуючи їх обирати між особистим життям та професійною реалізацією, що не є характерним для чоловічого футболу.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що хоча Україна формально інтегрована у світовий процес розвитку жіночого футболу, на практиці існують глибинні розбіжності між глобальними стандартами та локальним контекстом. Якщо у світі акцент зміщується на комерціалізацію та інституційне рівноправ'я, то в Україні ключовим викликом залишається подолання ментальних бар'єрів. Виявлені статистичні закономірності вказують на гостру необхідність впровадження освітніх програм для тренерів та менеджерів, спрямованих на деконструкцію гендерних міфів. Подальший розвиток галузі можливий лише за умови гармонізації управлінських рішень із системною просвітницькою роботою, що дозволить створити справді інклюзивне середовище для жінок у футболі.

Отже, наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні концептуального розуміння механізмів формування гендерної нерівності у вітчизняному спорті. У роботі вперше на основі комплексного аналізу міжнародного досвіду та власних емпіричних даних доведено, що в умовах України ключовим гальмівним фактором розвитку жіночого футболу виступають не стільки інфраструктурні обмеження, скільки стійкі соціокультурні стереотипи професійної спільноти. Виявлені чинники, зокрема упереджене ставлення тренерського складу до професійної реалізації жінок, дозволили обґрунтувати необхідність зміщення акцентів у стратегії реформування галузі: від виключно адміністративного регулювання до впровадження системних освітньо-просвітницьких заходів, що є необхідною умовою для повноцінної інтеграції українського жіночого футболу у європейський простір.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження, що включало теоретичний аналіз літературних джерел, узагальнення міжнародного досвіду та обробку власних емпіричних даних, зроблено такі висновки:

Здійснено ретроспективний аналіз становлення жіночого футболу та виявлено історичні передумови гендерної нерівності. Виявлено, що нинішній дисбаланс у розвитку чоловічого та жіночого футболу є прямим наслідком тривалої інституційної дискримінації. Доведено, що адміністративні заборони, які діяли у ХХ столітті в провідних футбольних країнах (Англія, Німеччина, Бразилія), штучно перервали еволюційний розвиток жіночого спорту, сформувавши у суспільній свідомості стійкий стереотип про його «неповноцінність». З'ясовано, що в Україні ситуація ускладнюється відсутністю історичної тяглості: жіночий футбол розвивається в умовах «наздоганяючої модернізації», де інфраструктурне відставання накладається на консервативні патріархальні установки суспільства.

Визначено специфіку дискримінаційних практик у фінансово-економічній та інформаційній сферах. Аналіз показав, що економічна асиметрія залишається фундаментальним бар'єром: розрив у рівні оплати праці, призових фондах та спонсорських контрактах між чоловіками та жінками сягає критичних значень. Виявлено пряму кореляцію між медійним висвітленням та інвестиційною привабливістю: недостатня присутність жіночого футболу в ефірній сітці провідних телеканалів та низька якість маркетингового продукту консервують його статус як «нішового» виду спорту. Попри декларативну підтримку з боку міжнародних інституцій (ФІФА, УЄФА), на національному рівні механізми фінансового вирівнювання працюють неефективно через відсутність комерційного інтересу стейкхолдерів.

Систематизовано міжнародні моделі подолання гендерної нерівності та обґрунтовано можливості їх імплементації в Україні.

На основі порівняльного аналізу виокремлено три ключові підходи: законодавчий (США, Ісландія — закріплення рівної оплати на рівні держави), інституційний (країни ЄС — інтеграція жіночих команд у структуру професійних чоловічих клубів) та соціальний (країни з традиційними обмеженнями — лібералізація доступу). Аргументовано, що для України найбільш релевантною є європейська модель, яка передбачає розвиток через систему професійних клубів. Це дозволить вирішити проблему інфраструктури та фахового менеджменту швидше, ніж створення автономної системи жіночого футболу з нуля.

Експериментально підтверджено домінування гендерних стереотипів у професійному середовищі українського футболу. Результати власного соціологічного дослідження засвідчили, що ключовим гальмівним фактором є ментальність фахівців, а не лише брак коштів. Виділено стереотипи фахівців сфери фізичної культури і спорту, а саме: проблема знецінення, методична некомпетентність, соціальний тиск, недостатність знань. Тривожним є факт, що 70,6 % опитаних тренерів схильні вважати досягнення жінок менш значущими, що формує атмосферу меншовартості. Абсолютна більшість (82,3 %) наполягає на необхідності «особливого підходу» до тренувань жінок, причому 76,5% мотивують це міфом про «емоційну нестабільність», а не фізіологічними особливостями. Виявлено конфлікт ролей, де 64,7 % респондентів розглядають сім'ю як перешкоду для кар'єри футболістки, що суперечить європейській практиці поєднання материнства і спорту. Критично низький рівень обізнаності тренерів у гендерних питаннях (17,6 %) вказує на кризу фахової освіти.

Узагальнюючи результати роботи, можна стверджувати, що гендерна нерівність у футболі — це комплексна проблема, вирішення якої лежить не стільки в площині фінансів, скільки в площині освіти та культури. Дослідження довело, що навіть за наявності інфраструктури розвиток жіночого футболу в Україні буде гальмуватися через упереджене ставлення тренерського корпусу та менеджменту. Наукова новизна одержаних даних

полягає у зміщенні фокусу з наслідків (низькі зарплати) на причини (стереотипи). Стратегічним вектором подальшого розвитку має стати впровадження обов'язкових освітніх модулів з гендерної рівності та психології для всіх суб'єктів футбольної діяльності.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Згідно з результатами проведеного анкетування, респонденти одноставно зазначили, що розвиток жіночого футболу потребує комплексного підходу, який охоплює як інфраструктурні, так і соціальні аспекти. На початку уваги заслуговує доступність тренувальних баз та спортивного обладнання. Відсутність сучасних майданчиків або належного інвентарю обмежує можливості дівчат та жінок розвивати свої навички, навіть якщо мотивація і талант присутні. Рекомендується систематично оновлювати обладнання, а також створювати програми оренди або спільного використання майданчиків, що дозволить задіяти більше гравчинь, особливо на аматорському та шкільному рівнях.

Не менш важливо забезпечити фінансову підтримку команд та окремих гравчинь. Різниця у заробітній платі та призових між чоловічим та жіночим футболом досі залишається значною. Потрібно передбачати гранти, стипендії та стимули для талановитих спортсменок, а також фінансування тренувальних програм і участі у змаганнях. Місцеві органи влади, клуби та спонсори можуть формувати партнерства, які створюють стабільні джерела підтримки. Система мікрофінансування або цільових грантів для юніорських команд допоможе залучати дівчат з малозабезпечених сімей і відкривати доступ до спорту для широкої аудиторії.

Розвиток тренерських кадрів та наставництва також є ключовим фактором. Кваліфіковані тренери впливають не лише на технічний рівень спортсменок, а й на їхню психологічну стійкість і мотивацію. Варто створювати програми підготовки та підвищення кваліфікації тренерів жіночих команд, включно з менторськими схемами, де досвідчені фахівці передаватимуть знання молодим колегам. Менторство допомагає адаптувати методики під специфіку роботи з різними віковими групами та соціальними

категоріями дівчат, а також підтримує розвиток командної культури, взаємоповаги та дисципліни.

Залучення дівчат до футболу на початкових етапах потребує активної популяризації спорту у школах та громадах. Регулярні майстер-класи, відкриті тренування, фестивалі та турніри формують позитивне ставлення до спорту і допомагають виявляти талановитих спортсменок. Організація інтерактивних заходів, лекцій і зустрічей із відомими гравчинями сприяє формуванню мотивації і наочно демонструє можливості кар'єрного зростання у футболі. Участь у подібних подіях слід забезпечувати для всіх дівчат незалежно від соціального статусу, що створить більш рівні стартові умови.

Психологічна підтримка спортсменок є невід'ємною частиною ефективного розвитку. Високий рівень стресу, страх дискримінації або булінгу, а також психологічний тиск на змаганнях можуть суттєво впливати на результати та бажання продовжувати заняття. Необхідно впроваджувати регулярні консультації психологів, групові сесії та індивідуальні програми підтримки. Паралельно варто навчати тренерів розпізнавати ознаки психологічного дискомфорту та надавати базову допомогу, що дозволить швидше реагувати на проблеми і підтримувати гармонійний розвиток спортсменок.

Застосування сучасних методик тренувань та технологій розвитку фізичних навичок допоможе підвищити рівень гри та зменшити ризики травматизму. Регулярний медичний супровід, контроль фізичної підготовки та спеціальні програми профілактики травм є необхідними для безпечного тренувального процесу. Використання цифрових платформ для планування тренувань, моніторингу результатів та комунікації між тренерами, медичними спеціалістами та гравчинями підвищує ефективність і дозволяє краще адаптувати програми під потреби конкретної спортсменки.

Особливу увагу слід приділяти залученню дівчат із соціально вразливих груп. Внутрішньо переміщені особи, діти з малозабезпечених

сімей або ті, хто стикається з обмеженим доступом до спорту через культурні бар'єри, потребують додаткової підтримки. Фінансування проєктів, які надають спортивне спорядження, транспорт, стипендії та психологічну допомогу, дозволить зменшити нерівність і відкривати нові можливості для талановитих гравчинь. Соціальні програми повинні інтегруватися з тренувальними та освітніми ініціативами, створюючи комплексну систему підтримки.

Активне залучення медіа є ефективним інструментом популяризації жіночого футболу та підвищення його видимості у суспільстві. Регулярне висвітлення досягнень спортсменок, репортажі про турніри та інтерв'ю з гравчинями формує позитивний імідж і демонструє, що жіночий футбол має рівну значущість із чоловічим. Організаціям варто використовувати соціальні мережі, блог-платформи та локальні ЗМІ для просування історій успіху, освітніх ініціатив і подій, залучаючи при цьому громадськість до підтримки спорту.

Розвиток юридичних та організаційних аспектів також має пріоритетне значення. Необхідно створювати прозорі правила участі, ліцензування клубів, стандарти оплати праці та захист прав спортсменок. Відкрита політика щодо рівності та антидискримінаційні положення забезпечують безпечне та сприятливе середовище для всіх учасниць. Співпраця з національними федераціями, спортивними асоціаціями та міжнародними організаціями дозволяє розробляти і впроваджувати стандарти, які відповідають сучасним вимогам та сприяють професійному розвитку гравчинь.

Інтеграція всіх цих заходів у стратегічну довгострокову програму розвитку жіночого футболу гарантує стабільність і системність. Розробка планів із чіткими цілями, ресурсним забезпеченням і моніторингом ефективності допомагає оцінювати прогрес і коригувати підходи. Важливо також підтримувати обмін досвідом між клубами, тренерами та

громадськими організаціями, щоб поширювати найкращі практики і підвищувати загальний рівень розвитку жіночого футболу у країні.

Отже, розвиток жіночого футболу потребує комплексного підходу, що включає доступ до сучасної інфраструктури, фінансову підтримку команд і спортсменок, а також підготовку кваліфікованих тренерів із системою наставництва. Важливим є залучення дівчат із раннього віку через популяризацію спорту у школах та громадах, забезпечення психологічної підтримки і використання сучасних методик тренувань для підвищення рівня гри та безпеки. Особлива увага приділяється підтримці соціально вразливих груп та активному медійному висвітленню досягнень спортсменок. Інтеграція цих заходів у стратегічну програму розвитку гарантує системність, стабільність і підвищення професійного рівня жіночого футболу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біліченко О.О. Гендерні особливості формування мотивації до занять фізичним вихованням у студентів: автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту: Дніпропетровський ДІФКС. Дніпропетровськ, 2014. 22 с.
2. Борисова О. В. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації спорту : [метод. рек.] / О. В. Борисова, Р. О. Сушко. – К. : Наук. світ, 2016. – 35 с.
3. Винничук О. Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури: навчальний посібник. Тернопіль: АСТОН, 2001. 404 с.
4. Вихор С. Т. Гендерне виховання: паралелі крізь століття. Наука і сучасність. Наука і сучасність: Зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Київ: Логос, 2003. Том ХІІ. С. 82-90.
5. Войтків П. Історія і географія футболу: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 126 с.
6. Воронова В.І. Психологія спорту: навчальний посібник 3-тє вид. Київ: Олімпійська літ; 2019. 271 с.
7. Гайденко В. Гендер та сексуальність: хрестоматія. Суми: Університетська книга, 2009. 140 с.
8. Галустьян Ю. М., Новицька В. П. Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості. *Український соціум*. 2004. № 1 (3). С. 7–13.
9. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / під. ред. Л. Гентош, О. Кісь. Львів : ВНТЛ-Класика, 2003. 250 с.
10. Гендер та філософія: гендерні студії у філософських науках (22 листопада 2012 року). Гендер та культурологія: гендерні дослідження феноменів культури (21 лютого 2013 року) : збірник матеріалів круглих столів. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2013. 112 с.

11. Гендерні дослідження: прикладні аспекти: монографія. Тернопіль: Навч. книга Богдан. 2011. 226 с.
12. Говорун Т., Кікінежді О. Гендерний дискурс в психологічній науці та педагогічній практиці. *Психологічний часопис*. 2016. №(1). С. 41-55.
13. Грибан В. Г., Мельников В. Л. Біологічні особливості жінок-спортсменок як основа їх гендерних відмінностей. *Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності: зб. матер.* 2022. С. 34-36.
14. Давиденко О. В. Проблемні аспекти гендерної політики в сучасному фізичному вихованні школярів. Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фіз. виховання та спорту: *Збірник наукових праць*. Харків: ХХПІ. 2007. № 12. С. 334–336.
15. Єднак В. Гендерна рівність в олімпійському спорті. Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матер. 3-ої Міжнар. наук. 28 практ. конференції (8-9 квітня 2021 р., м. Чернівці). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. С. 60-63.
16. Жаровська І. Гендерні аспекти у спорті: проблеми правового регулювання. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2023. Vol. 1, no. 75. P. 81–84. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.13> (date of access: 18.12.2025).
17. Захарченко М.О. Гендерні відмінності юнаків та дівчат при виборі фізкультурноспортивних видів рухової активності. Актуальні проблеми медико-біологічного забезпечення фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації. Збірник статей IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Харків: ХДАФК, 2018. С. 259-264.
18. Ільченко О. Гендерний підхід як нова методологія наукових досліджень в галузі педагогіки: генеза розвитку. *Педагогічні науки: зб. наук. пр.* Полтава; 2011. с. 22-29.

19. Історія розвитку футболу : посібник. І. М. Чорнобай. Львів: ЛДУФК, 2016. 648 с.
20. Камінська Н. В., Пашко Д. В., Романова Н. В. Причини виникнення гендерної нерівності. *Юридична психологія*. 2018. № 2 (23). С. 30–47.
21. Катан О.І. Концептуальні і політико-практичні засади вирішення гендерної проблеми в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 „Політичні інститути та процеси”. Київ, 2005. 31 с.
22. Кравець В. П. «Гендерна педагогіка». Тернопіль: Джура, 2003. 416 с.
23. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерні дослідження: прикладні аспекти : монографія. Тернопіль : Навч. кн., 2013. 448 с.
24. Круцевич Т. Ю. Проблема гендеру у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: збірник наукових праць. 2015. № 3 (31). С. 144-146.
25. Легкий Л. Історія світового футболу. 2010. 576 с.
26. Лукашук В. І. Особливості гендерної соціалізації у спорті. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. № 993 2012. С. 27–29.
27. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипів. Київ: Основи, 2018. 256 с.
28. Мельник Т. Гендер як наука та навчальна дисципліна. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. Київ: "К.І.С.", 2004. 536 с.
29. Ніколаєнко В.В., Байрачний О.В. Особливості розвитку футболу на сучасному етапі. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2012. №3. С. 17-20.
30. Оксамитна С.М. Гендерні відносини крізь призму громадської думки в Україні і світі. *Наукові записки НаУКМА*. 2010. Т. 19. Спец. вип. Ч. II. 179 с.

31. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навчальний посібник. Київ, 2007. 288 с.
32. Ріпак І.М. Футбол: навч. посіб. Львів: Ліга-Прес, 2010. 224 с.
33. Словник гендерних термінів / Укладач З. В. Шевченко. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. – 336 с.
34. Соломонко В. В., Лисенчук Г. А., Соломонко О. В. Футбол. Київ: Олімпійська література, 2005. 296 с.
35. Теорія і методика фізичного виховання. підручник за ред. Т.Ю.Круцевич. Київ: Олімп. Л-ра, 2008. Т.1. С.29.
36. Філь С. М., Худолій О. М., Малка Г. В. Історія фізичної культури: навчальний посібник. Харків: ОВС, 2003. 160 с.
37. Шевченко Л.О. Гендер у психологічних та соціальних дослідженнях: навчальний посібник. Київ: 2015. 148 с.
38. Шиян О., Фащук О. Проблеми гендерних стереотипів та дисбалансу у сфері фізичної культури і спорту. Спортивна наука України. 2012. № 3 (47). С. 40-44.
39. Adriaanse J. A., Claringbould I. Gender equality in sport leadership: From the Brighton Declaration to the Sydney scoreboard. *International Review for the Sociology of Sport*. 2016. Vol. 51, no. 5. P. 547–566. URL: <https://doi.org/10.1177/1012690214548493> (date of access: 10.03.2025).
40. Claringbould I., Knoppers A. Paradoxical Practices of Gender in Sport-Related Organizations. *Journal of Sport Management*. 2012. Vol. 26, no. 5. P. 404–416. URL: <https://doi.org/10.1123/jsm.26.5.404> (date of access: 18.05.2025).
41. Hindman L. C., Walker N. A. Sexism in Professional Sports: How Women Managers Experience and Survive Sport Organizational Culture. *Journal of Sport Management*. 2019. Vol. 34, no. 1. P. 64–76. URL: <https://doi.org/10.1123/jsm.2018-0139> (date of access: 18.05.2025).
42. Hird M. J. Gender's nature: intersexuality, transsexualism and the «sex»/«gender» binary. *Feminist Theory*. 2000. Vol. 1, no. 3. P. 347–364. URL:

[https://www.researchgate.net/publication/238433251_Gender's_nature_Intersexuality_transsexualism_and_the_'sex"gender'_binary](https://www.researchgate.net/publication/238433251_Gender's_nature_Intersexuality_transsexualism_and_the_'sex) (date of access: 11.04.2025).

43. Martínková I., Knox T., Anderson L., Parry J. Sex and gender in sport categorization: aiming for terminological clarity. *Journal of the Philosophy of Sport*. 2022. Vol. 49, no. 1. P. 134–150. URL: <https://doi.org/10.1080/00948705.2022.2043755> (date of access: 11.04.2025).

44. Pape M. Gender Segregation and Trajectories of Organizational Change: The Underrepresentation of Women in Sports Leadership. *Gender & Society*. 2020. Vol. 34, no. 1. P. 81–105. URL: <https://doi.org/10.1177/0891243219867914> (date of access: 08.02.2025).

45. Correll S. J. SWS 2016 Feminist Lecture: Reducing Gender Biases In Modern Workplaces: A Small Wins Approach to Organizational Change. *Gender & Society*. 2017. Vol. 31, no. 6. P. 725–750. URL: <https://doi.org/10.1177/0891243217738518> (date of access: 08.02.2025).

Whannel G. Mediating masculinities: the production of media representations in sport. *Sport and Gender Identities: Masculinities, Femininities and Sexualities* / ed. by C. Aitchison. London; New York: Routledge, 2007. P.

7–18. URL:

https://repository.bbg.ac.id/bitstream/1942/1/SPORT_AND_GENDER_IDENTITIES.pdf (date of access: 08.02.2025).

ДОДАТОК
Бланк анкети

1. Ваш вік:

До 18 років

18-25 років

26-35 років

36-45 років

46+ років

2. Ваше місце роботи:

Тренер жіночої команди

Тренер чоловічої команди

Адміністратор спортивного клубу

Інше (вказіть) _____

3. Як ви вважаєте, чи досягнення жінок у футболі відстають від чоловічих через фізіологічні відмінності?

Так

Ні

Не впевнений(на)

4. Чи вважаєте ви, що гендерні стереотипи впливають на тренувальний процес у жіночому футболі?

Так

Ні

Не впевнений(на)

5. Чи вірите ви в те, що материнство впливає на спортивну кар'єру жінок?

Так

Ні

Частково

6. Як часто, на вашу думку, жінки-спортсменки стикаються з емоційними зривами під час тренувань?

Дуже часто

Іноді

Рідко

Не стикаються

7. Як ви оцінюєте рівень психологічної підготовленості своїх вихованок?

Високий

Середній

Низький

Не оцінюю

8. Як ви вважаєте, створення родини має негативний вплив на спортивну кар'єру жінок?

Так

Ні

Частково

9. Чи вважаєте ви, що жінки можуть поєднувати спортивну кар'єру та сімейне життя?

Так

Ні

Частково

10. Чи вважаєте ви, що методи тренування для жінок і чоловіків повинні відрізнятися?

Так

Ні

Залежить від індивідуальних потреб

11. Як часто ви враховуєте гендерні особливості при розробці тренувальних програм?

Завжди

Іноді

Рідко

Ніколи

12. Чи вважаєте ви необхідним впровадження програм, які враховують гендерні аспекти у тренерській підготовці?

Так

Ні

Не знаю

13. Як ви оцінюєте важливість освітніх програм для тренерів щодо гендерної рівності?

Важлива

Неважлива

Не впевнений(на)

14. Які, на вашу думку, основні перешкоди для розвитку жіночого футболу? (відмітьте всі, що стосуються вас)

Фізіологічні відмінності

Гендерні стереотипи

Відсутність підтримки з боку тренерів

Низька популярність серед молоді

Інші (вказіть) _____

15. Які зміни ви б хотіли побачити в тренувальному процесі для жінок у футболі?

Більше уваги до психологічних аспектів

Більше освітніх програм для тренерів

Рівні можливості для змагань

Інші пропозиції (вказіть) _____